Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 116. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 18-го ЧЕРВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 18, 1954. No. 116. VOL. LXI.

ГУБЕРНАТОР ДЮЇ РІШИВСЯ НЕ КАНДИДУВАТИ БІЛЬШЕ

ЙОГО РІШЕННЯ „ОСТАТОЧНЕ І НЕВІДКЛИЧНЕ". — ПОГОЛОСКИ ДОВКОЛА ПРИЗНАЧЕННЯ ДЮЇ ДЕРЖАВНИМ СЕКРЕТАРЕМ

Ню Йорк. — Нюйоркський губернатор Дюї, колишній демократичний кандидат республіканської партії на президента ЗДА, заявив своїм політичним приятелям, що він рішився не кандидувати більше на губернатора і що взагалі він відходить від публічного життя та не прийме ніякого іншого становища в державному апараті. Офіційне повідомлення про це має появитись в найближчому тижні. Дюї додав, що тільки вибух війни, в якій ЗДА брали б активну участь, може спонукати його залишитись на його становищі. Поголоски, наче б Дюї мав стати наступником Дж. Фостера Доллеса на становищі державного секретаря, Дюї назвав фантастичними. За коментарем „Ню Йорк Таймс-у" до цієї вістки, Дюї має вернутись до своєї давньої адвокатської практики, при чому, — мовляв, закінчується організування нової адвокатської канцелярії. Він мав би стати теж викладачем права на одній високій школі в Ню Йорку. Тому, що Томас Дюї належить до найбільше популярних і заслужених діячів Республіканської Партії і є лідером тієї партії на стейт Ню Йорк, його заява про відхід з публічного життя викликала велике порушення в політичних колах — виходить із коментарів американської щоденної преси. Все ж, вона переконана, що в цій справі можуть зайти ще різні зміни.

Губернатор Т. Дюї

З вини Оппенгаймера на чотири роки спізнилася продукція водневої бомби

Вашингтон. — „Батько водневої бомби" — д-р Едвард Теллер заявив, що внаслідок опозиції д-ра Роберта Оппенгаймера ЗДА спізнилися з продукцією водневої бомби найменше на чотири роки. Недавно тричленне Бюро Персональної Безпеки при Комісії Атомової Енергії ствердило, що хоч Оппенгаймер і є льояльним громадянином ЗДА, але з огляду на його відношення до продукції водневої бомби, не можна його допускати до таємниць атомової і водневої зброї. Д-р Теллер заявив, що, на його думку „було б розумніше не очищати його з усіх запідозрень". Бувший голова Комісії Атомової Енергії Гордон Дін заперечує твердження д-ра Теллера і підтримує Оппенгаймера ,твердячи, що Оппенгаймер не був противником продукції водневої бомби. Д-р Теллер має такі самі заслуги в продукції водневої бомби, як д-р Оппенгаймер в продукції атомової бомби, а тому його заява могла мати вплив на рішення Бюра Персональної Безпеки. Д-р Теллер сказав: „Я переконаний, що якби д-р Оппенгаймер наприкінці війни дав моральну підтримку, навіть не свою працю, — то ми мали б водневу бомбу вже чотири роки тому".

Президент Айзенгавер після вияснень причин і цілей зустрічі з англ. державними мужами

АНГЛІЯ Й ЗДА ШУКАЮТЬ МІЦНОЇ ЄДНОСТИ — КАЖЕ АЙЗЕНГАВЕР

ПІД ЧАС НЕФОРМАЛЬНИХ РОЗМОВ ПОРУШУВАТИМУТЬ ЦІЛІСТЬ СПРАВ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ; ВІЗИТА АНГЛІЙСЬКИХ ПОЛІТИКІВ МАЄ СТВЕРДИТИ, ЩО МІЖ ДВОМА СОЮЗНИКАМИ НЕМАЄ РОЗХОДЖЕНЬ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що ціллю візити англійського прем'єра Винстона Черчила є і надалі втримувати міцний місток згоди між Англією та ЗДА. Президент підкреслив, що під час розмов з англійськими політиками, які будуть відбуватися зовсім свобідно, будуть порушені всі важніші проблеми світової політики. Він казав, що і прем'єр Черчил заявив, що візита має розбити поголоски про те, що між Лондоном і Вашингтоном існують великі розходження. Ці розходження, казав президент, могли б бути корисні тільки ворогам вільного світу. З прем'єром Черчилем прибуде і англійський міністер закордонних справ Антоні Іден, який із державним секретарем Джаном Фостером Доллесом обговорюватимуть всі важливі проблеми, бо і англійський міністер і державний секретар мають повне довір'я своїх шефів. Хоч Айзенгавер заявив, що немає поважних розходжень між Білим Домом і вулицею Давнінґ (будинок англійського міністерства закордонних справ) — то журналісти підкреслюють, що не все гаразд між цими двома великими союзниками, бо існують поважні різниці поглядів Лондону й Вашингтону на багато політичних проблем. ЗДА, так твердять політичні кола, якщо хочуть затримати провід у світовій політиці — мусять узгіднювати свою політичну лінію з своїми союзниками. Тому мусять відбутися поважні розмови між представниками Англії та ЗДА. Політичні кола твердять, що хоч немає порядку нарад між англійськими й американськими політиками, то напевно будуть говорити в Вашингтоні в п'ятницю 25 червня на такі теми: 1. Поважна ситуація в Індо-Китаї. 2. Нерозв'язана від довшого часу справа Суезкого каналу. 3. Нахил Франції до тоталітарного режиму (генерал Де Гол) та її змагання до залишення НАТО. 4. Справа втягнення Німеччини до активної оборони Европи перед комуністичною агресією. 5. Вирівнання різниць, яким способом треба вживати атомової зброї. З інших справ президент Айзенгавер порушив ще й такі проблеми: 1. Повна ліквідація торгівлі вільного світу державами Совєтського блоку скріпила б СССР, бо всі сателітські держави були б у всьому здані тільки на Москву. 2. Президент ще не думав над тим, чи він буде кандидувати восени 1956 року на президента ЗДА. Він думає тепер про важніші сравви, а не про те, що буде за два роки. 3. Президент твердив, що він ніколи не обіцяв повного, це значить 100 відсоткового паритету фармерам, тільки згадував про 100 відсоткову підтримку фармерів у відношенні до цін на ринку. 4. Президент і далі змагає до поширення соціяльного забезпечення, та поширення забезпечення на час безробіття, але заявив, що не думає скликати окремої конференції губернаторів у цій справі. 5. Положення в Ґватемалі дуже серйозне, і воно спричиняє стурбовання в політичних колах, бо комуністичний уряд Ґватемалі припинив конституційні права, та переводить масові арештування всіх протикомуністів. Тому, казав Айзенгавер, треба здійснювати постанови Каракаської резолюції, яка домагається протидій на випадок загрози для самостійности будь-якої американської держави.

Домагаються розпорошення оборонних фабрик

Вашингтон. — Адміністратор Федеральної Цивільної Оборони Вол Пітерсон, промовляючи на конференції 200 підприємців, на якій обговорюють справу оборони країни, заявив, що представники цивільної оборони і урядової оборонної мобілізації домагаються більшого розсіяння фабрик, які працюють для оборони ЗДА. Він заявив, що недавна проба протилетунської оборони виявила, що у випадку дійсної повітряної ворожої атаки згинули б 6 або були б поранені коло 13 мільйонів осіб. „Жахлива аритметика непідготованости до оборони щораз більше ускладнюється" — сказав Пітерсон. Більшого розпорошення оборонних фабрик домагаєтся і директор Уряду Оборонної Мобілізації Артур С. Флеммінґ. Він заявив, що після випробування водневої бомби на Тихому океані порозумівся з департаментом оборони, Комісією Атомової Енергії та з Адміністрацією Федеральної Цивільної Оборони, щоб наново простудіювати справу розпорошення фабрик, які працюють для оборони країни. На основі дотеперішніх дослідів приймають, що окремі промислові центри повинні бути віддалені один від одного принаймні на 10 миль. Президент Айзенгавер вислав листа на конференцію, в якому заявляє, що оборона промислових центрів — це найважливіша справа для цієї країни, бо „теперішні дні — дні єдиної в своєму роді небезпеки".

Проти допомоги державам, які не ратифікували оборонного договору

Вашингтон. — Комісія Закордонних Справ Палати Репрезентантів розглядала справу допомоги державам, що є членами НАТО. Демократичний конґресмен Дж. П. Ричард ще минулого року подав був пропозицію, щоб державам — членам НАТО не давати військової допомоги аж до того часу, поки вони не ратифікують договору про Европейську Оборонну Спільноту. Чотири держави — Бельгія, Люксембурґ, Голляндія і Німеччина — вже ратифікували цей договір. Тому уряд просив Конґрес скасувати заборону допомоги цим державам і тепер треба змінити минулорічну постанову в такий спосіб, щоб тільки Італії й Франції припинити допомогу з тих фондів, які призначено на 1954 рік. Конґресмен Ричард заявив, що своєю резолюцією він хоче спонукати Італію і Францію до скорішої ратифікації договору. Державний секретар Джан Фостер Доллес поінформував, що деяку частину допомоги Італії і Франції вже стримано, а товаря, що їх вже привезено до Европи, вивантажено на американських складах.

ПОВНИЙ ХАОС СЕРЕД ПОЛЬСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ

Лондон. — „Президент Авґуст Залеський зламав конституцію, що її, за зложеною присягою, мав боронити" — говорить проголошена тут „Комісія порозуміння партій і політичних груп", що існує як орган, який мав довести до впорядкування відносин серед польської еміґрації, поділеної на три центри — лондонський (Рада Народова), паризький (Рада Політична) і вашингтонський (так званий центр Міколайчика). Ця Комісія Порозуміння довела була до згоди між двома вищезгаданими центрами, які підписали „Акт Об'єднання". Передумовою того Акту Об'єднання було уступлення екзильного президента Авґуста Залеського, який став президентом після смерти през. Владислава Рачкевіча, наступника останнього президента в Польщі, Ігнатія Мосціцького. Тому, що за польською, зміненою вже на еміґрації, конституцією, на випадок війни президент, з кінцем своєї каденції, сам визначає свого наступника, — през. Залеський, що став був дуже непопулярною фігурою, погодився призначити своїм наступником ген. К. Сосновського. Він склав відповідну декларацію 16 травня мин. року, продовжуючи каденцію екзильного президента на сім років і заповідаючи, що відійде 9 червня 1954 р. Тим часом, 8 червня ц. р. новопризначений ним екзильний прем'єр, публіцист Цат-Мацкевіч, відчитав на пресовій конференції в Лондоні заяву през. Залеського, що той відкликує те, що заповів був у травні мин. року, і не задумує тепер зрікатися. А на кілька днів раніше, 4 червня, А. Залеський заявив, що він не призначить ген. Сосновського своїм наступником, бо не має до нього довір'я і — як виходило з його натяків — ген. Сосновський негідний уряду екзильного президента Польщі. Це тому, що генерал ніби був формально відповідальний за одну польську еміґрантську станицю в Німеччині, до якої закралася совєтська аґентка, що втекла з усіма документами, і через те, що він, ген. Сосновський, ніби не був у своїй діяльності на еміґрації цілком незалежний від американських чинників. Це нове і зовсім несподіване становище А. Залеського, суперечне з кількакратними попередніми заявами, викликало переполох серед польської еміґрації, вже й до того часу розбитої і нездібної до конструктивних дій на протибольшевицькому фронті. Кажуть, ніби А. Залеський задумує призначити наступником генерала Андерса, але це видається сумнівним, бо орган цього останнього, „Оржел Бяли", виступив з дуже гострою статтею проти Авґуста Залеського, доказуючи пункт за пунктом його крутійства і нездібність перевести консолідаційну акцію серед польської еміґрації. Сам ген. Сосновський мовчить і заповів тільки, що 29 червня на зібранні в Монтреалі в Канаді складе відповідну заяву. Цитована вгорі Комісія Порозуміння заповідає скликання на найближчий час Тимчасової Ради Національної Єдности. Тим часом серед польської еміґрації, яка старається зберігати безперервність і закономірність влади польської держави, окупованої тепер Совєтською Росією й опанованої наставленим там нелеґальним комуністичним урядом, — настав стан „екс лекс" (безправности), бо сам президент зламав конституцію! Тому існує проєкт, щоб маршалок останнього польського сойму Медзінський ствердив, з покликанням на відповідний параграф конституції, що президента нема, і сам його призначив. У тому хаосі вже давно невідомо, хто властиво репрезентує польську еміґрацію і хто є відповідальний за її політичну думку, бо політичних дій і так нема.

МАЛІ УСТУПКИ КОМУНІСТІВ ПРОДОВЖИЛИ ЖИТТЯ ЖЕНЕВСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Женева. — Несподівані „концесії", що їх зробили комуністичні представники, китайський Чу Ен-лай і московський Молотов, як дійсні зверхники в'єтмінських комуністів, продовжили наради, які мали закінчитися повною невдачею вже на тому останньому пленарному засіданні в середу 16 ц. м. Ці концесії полягають в тому, що комуністи запропонували, щоб представники „обох сторін" переговорили окремо ситуацію в Ляосі і Камбоджі про „відсунення" військ. Вони не вжили слова про „переґрупування", як у випадку В'єтнаму, з чого західні делеґати здогадуються, що комуністи схильні відкликати бодай частину, як не всі, свої банди, що зробили інвазію на ті дві держави. Крім того, комуністи, ще інакше формулюючи ту пропозицію, запропонували, щоб „обидві сторони" обмірковували спосіб відкликання з Ляосу і Камбоджі всіх чужинних військ: під цим треба би розуміти однаково — французькі війська, як і в'єтмінсько-комуністичні. Водночас комуністи признали право існування тепер леґальних урядів Ляосу і Камбоджі — „скріплювати свої оборонні сили", на випадок перемир'я. Хоч комуністи не станули на становищі альянтів, що Ляос і Камбоджа — це самостійні держави, де запанує мир автоматично, коли тільки заберуться відтіль чужі в'єтмінсько-комуністичні банди, що туди вдерлись з В'єтнаму, проте ті „уступки" спонукали державного підсекретаря Смита заявити, що „вони настільки цікаві, що варта докладно проаналізувати їх." Таким чином наради над індо-китайською справою ще продовжуються. Цей останній виступ комуністів вказує — за загальною оцінкою в Женеві — що комуністи стурбовані зірванням конференції про Корею і бояться, щоб те саме сталося в справі Індо-Китаю. Хоч комуністи не хочуть миру, проте хочуть залишити враження, що вони „миролюбні" і хочуть продовжувати, як мога довше, самі переговори. — Все ж, Женевська конференція скінчиться найдалі у другому тижні. Вказує на це також заява президента Айзенгавера, що державний підсекретар Беделл Смит вернеться до Вашингтону в наступному тижні.

Сенатор Ґендріксон про „ідеали" теперішньої молоді

Вашингтон. — Сенатор Роберт С. Ґендріксон, голова Сенатської Підкомісії для дослідження злочинів малолітніх, заявив у своїй промові, що теперішня молодь вважає „брехню і обман" за звичайні речі". Свої висновки сенатор зробив на основі квестіонарів, які виповнили 2,500 учнів 27 середніх шкіл у стейті Ню Джерзі, та 1,000 студентів високих шкіл. Статистичні дані про „ідеали" молоді представляються так: 12 відсотків молодих людей не вважають крадіжку за злочин; 9% не погоджуються на те, що грабунок належить до злочинів; 15% вважають, що немає нічого злого у нищенні чужої власности; 17% переконані, що сексуальні зловживання не мають нічого спільного зі злом; 75 відсотків заперечують проти того, що „брехню і обман" треба вважати за моральний злочин. — Сенатор Ґендріксон заявив, що висліди цієї анкети — „дивовижні і вражаючі".

Засудили китайський часопис за нелеґальну висилку долярів

Ню Йорк, Н. Й. — Нюйоркський суд після семиденної розправи засудив часопис „Ди Чайна Дейлі Нюз" та чотирьох китайців за те, що вони займалися нелеґальною висилкою долярів до комуністичного Китаю (Департамент скарбу заборонив 1950 року висилати американську валюту до Китаю, який почав був вести війну в Кореї). Суд признав обвинувачених винними в кількох пунктах, з яких кожний погрожує найвищою карою десятирічної тюрми і грошовою карою в висоті 10,000 долярів. Часопис вміщував оголошення, яким способом можна, не зважаючи на законну заборону, висилати доляри до комуністичного Китаю.

Південна Корея погрожує відновленням війни

Женева. — Південно-корейський міністер закордонних справ Піюн заявив, що провал женевських переговорів у справі з'єднення і миру в Кореї означає звільнення від обов'язку зберігати умови, означені в договорі про перемир'я. Південна Корея, мовляв, не може дивитися спокійно, як китайці колонізують Північну Корею і тому вона, Південна Корея, має повну свободу дії. Ця свобода рухів південно-корейського уряду, заявив Піюн, не є спутана Об'єднаними Націями, бо Південна Корея ніколи не давала права Об'єднаним Націям вирішати про її долю і вона ніколи не зрікалася ніякої частини своєї суверенности в користь Об'єднаних Націй. — Та заява південно-корейського міністра закордонних справ викликала збентеження серед представників 15 держав, які разом із Південною Кореєю підписали тільки на день раніше спільну заяву, якою вони закінчили розмови про Корею на Женевській конференції. Деякі делеґати тих альянтських держав заявили, що коли Південна Корея дійсно хотіла б виламатись з солідарности, то вони відкличуть свої війська з Кореї.

Індія розчаровується в комуністах

Женева. — Постійний репрезентант Індії в Об'єднаних Націях, Крішна Менон, виїхав з Женеви до Ню Йорку після марних спроб бути „посередником миру" поміж комуністами й західніми державами. Він приїхав до Женеви після нарад із прем'єром Неру, як його персональний представник, і був переконаний, що його посередництво буде вирішальним для мирного полагодження проблем Кореї й Індо-Китаю. Найбільше розчарувало Крішну Менона опозиційне становище комуністів супроти того, щоб 5 азійських держав перейняли надзірну ролю над переведенням перемир'я в Індо-Китаї. Так само обурило його становище комуністів у відношенні до Ляосу і Камбоджі, де — як він сам знає — не було місцевих комуністів ,а куди їх „імпортовано", щоб дати змогу Москві і Пейпінґові вести підривну роботу.

Крок вперед до порозуміння в справі Суезу

Каїро. — Затяжні переговори між Англією і Єгиптом у справі Суезу зробили деякий поступ, бо єгипетський уряд буцімто погодився на те, що англійське військо автоматично дістане право вернутися до Суезького каналу, коли б не тільки котрась з арабських держав, але й Туреччина стала предметом аґресії. Для Англії це є принципова справа у зв'язку з небезпекою війни з СССР, в якій Туреччина була б одною з найбільше загрожених країн, а тому й треба забезпечити проти совєтської аґресії Суезький канал. Дальші переговори залежать від інструкцій лондонського уряду, які мають наспіти до Каїро зараз після повороту з Женеви до англійської столиці міністра Ідена.

Німеччина — тема нарад Черчила й Айзенгавера

Лондон. — Винстон Черчил і Антоні Іден, які 25 ц.м. прибудуть до Вашингтону на конференцію з президентом Айзенгавером і державним секретарем Доллесом, плянують, що порушать справу Німеччини як одну з головних тем конференції, — кажуть близькі до англійських урядових кол особи. Упадок уряду Лянієля у Франції буцімто остаточно переконав англійський уряд, що не можна розраховувати на ратифікування Францією західнього пакту Оборонної Спільноти, з яким зв'язано формальне признання Західній Німеччині суверенности й права перевести частинне озброєння. Те саме враження склалося вже давно у західніх німців, які дедалі більше знеохочуються до співпраці з Заходом, який не зумів ані перевести об'єднання Німеччини, ані дати Західній Німеччині державну самостійність і включити її, як свого партнера, в НАТО. Щораз більше прихильників у Західній Німеччині концепції невтральности Німеччини у конфлікті Схід-Захід та нав'язання дипломатичних і торговельних взаємин з СССР — це нова загроза дотеперішній політиці Лондону й Вашингтону. Тому, мабуть, ця німецька справа, отже справа европейського континенту, знову стане щонайменше важливою справою — поруч із далекосхідніми справами.

В АМЕРИЦІ

● **Бувший президент Гаррі Труман** грав на п'яно на конвенції Американської Федерації Музик, де було присутніх 1,100 делеґатів. З ним разом грав голова цієї федерації Джеймс С. Петріллo на сурмі. Вони виконували дуетову версію „Гейл, гейл ди Ґенґ'с олл гір". Велике магонове п'яно, на якому грав бувший президент, подарували музики бібліотеці ім. Трумана, яка буде побудована в місті Індепенденс.

● **Тютюнова промисловість** призначила 500,000 долярів на досліди, які мають виснити, чи справді тютюн шкодить здоров'ю. На чолі цих дослідів стоїть д-р Кларенс С. Літтл, який дістане за свою працю в найближчому році — 20,000 долярів. Д-р Літтл має 65 років, курить люльку і раніше був директором Американського Товариства для Контролі над пістряком.

● **16-річний „евразійський" хлопець Денціл Меєр** прибув літаком з Індії до Ню Йорку, щоб піддатися операції ока. В шпиталі св. Вінсента йому пересаджено рогівку. Лікар заявив, що пацієнт почуває себе добре, але мусить перейти ще одну операцію, і тому залишиться в лічниці ще на 6 місяців.

● **Визначний фізіолог д-р Ендрю С. Айві** заявив, що шкода від алькоголю така велика, що Конґрес повинен розпочати в цій справі слідство, подібне до того, яке ведеться в справі комуністичної небезпеки. Сім мільйонів дорослих американців — сказав він — це або алькоголіки, або налогові пияки. Число пияків збільшилося на 250,000, отже кожна чотирнадцята доросла людина в ЗДА — алькоголік.

● **Убивник чотирьох осіб, між ними й 14-річної Дороті Вествотер,** погодився зізнавати перед спеціяльним апаратом — „детектором брехні", щоб ще раз ствердити, що це він убив Едварда Бейтса, за вбивство якого засуджено іншу особу.

● **У поїзді підземки ІРТ в Ню Йорку** на 86 вулиці загорівся вагон, внаслідок чого між пасажирами зчинилася паніка, в якій 25 осіб поранено. Пожежу спричинила вада в електричному проводі. У цьому поїзді їхало до праці 1,400 осіб.

● **Рибалки подарували** президентові Айзенгаверові першого лосося, якого зловили цього року в ставі Бенґор у стейті Мейн.

● **50 жидівських утікачів,** які перебувають в таборі Ґроттаферрара в Італії, зчинили алярм перед американсько-жидівськими організаціями, заявляючи, що їх табір мають розв'язати і їх будучність непевна. Італійці запевнили їх, що як довго надходить для них матеріяльна допомога від жидівських організацій з Америки — їм нема чого боятися. Це все — втікачі з Ірану, але через те, що більшість їх хворі на туберкульозу, ні Ізраїль і ніяка інша держава не хоче їх прийняти.

В СВІТІ

● **Ковентри** — місто, яке найбільше з усіх англійських міст потерпіло від німецьких летунських атак під час другої світової війни. Міська рада цього міста, опанованого лейбористами, звернулась тепер до управи найбільш знищеного міста в СССР — Сталінґраду, щоб разом уложити заклик до Об'єднаних Націй про заборону атомової й водневої зброї.

● **15,000 учителів з'їдуться** на 5-денну конференцію в справах навчання і виховання, що їх скликають Об'єднані Націі на 28 червня ц. р. до Ню Йорку.

● **Якута і Кудрявцев** — це два російські еміґранти, що їх американці завербували в Німеччині для шпигунської роботи і скинули з парашутами на територію СССР — пишуть московські „Ізвєстія". Ці два „американські шпигуни", побачивши „матушку Росію", зазнали, мовляв, докорів совісти і з'явилися до представників совєтської влади, покаялися і розповіли всю правду. МВД похвалило їх, дарувало їм вину і дозволило вільно жити та втішатися всіми благами совєтського раю, — оповідає таку байку названий часопис.

● **Еспанська поліція** заарештувала Хуана Комореру, що під час громадянської війни в Еспанії був секретарем комуністичної партії в Катальонії і міністром у тамошньому автономному камуністичному уряді. Після перемоги ген. Франка — він утік до Франції, де відіґравав чільну ролю серед лівих еспанських втікачів. Згодом він розірвав з Москвою, але, боячись помсти комуністів, вернувся потайки до Еспанії і жив там під іншим прізвищем. Його судитимуть за доконані ним під час громадянської війни злочини.

● **Ілля Еренбурґ,** один із чільних совєтських письменників і пропаґандистів, став предметом гострих нападів збоку Союзу Совєтських Письменників за його останню повість „Відлига". Одначе, у резолюції, схваленій Союзом Письменників, говориться про заслуги Еренбурґа в „боротьбі за мир", а тому він, мабуть, не потерпить занадто від тих нападів.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

БАЛТІЙСЬКА ІЛЮЗІЯ

„Президент дає надію країнам над Балтиком" — читаємо в наголовку новинки, яку помістив „Ню Йорк Таймс", звідомлюючи про зібрання естонців, латишів та литовців, яке відбулося минулої неділі в Тавн Гол, в Ню Йорку, з приводу 14-річчя загарбання Москвою їхніх країн, Естонії, Латвії та Литви.

Як в минулому, так і сьогодні симпатизуємо з прибалтійськими народами та з їх протестом проти московського імперіялізму і бажаємо їм волі й незалежности. Так є не тільки з нами, але й з цілим українським народом, що терпів і терпить від того самого грабіжника. Думаємо, що балтійські народи теж не є за поневолення України Москвою і раді б бачити український нарід вільним і незалежним. Але як дійти до цього визволення?

Ми переконані, що тільки спільними силами усіх поневолених можна розвалити Кремль та скинути московське ярмо. Балтійські народи, як естонці, латиші та литовці, були по першій світовій війні в тому щасливому положенні, що могли стати вільними і незалежними, бо таке було в інтересі переможців. Подібне сталося також і з іншими народами, що тепер стали совєтськими сателітами. Ніхто з них навіть не припускав, що вже за яких 20 років прийде кінець їхній самостійності. Такій Чехословаччині навіть на думку не спадало,що той кінець може прийти з Москви. Але сталося. Тим самим прийшов час, коли навіть ті, що були політично цілком сліпими, повинні б зрозуміти, чому не можна годитися на „Росію" у її „природних границях", як це на Заході звикли говорити. Ці „природні границі" — це границі до 1939 року. Ними хочуть рятувати себе тепер ті, що стали по другій світовій війні совєтськими сателітами. Їхня політика обрахована на те, що вона відповідає русофільським тенденціям демократичних потуг, а теж дає деяким з тих сателітів добру нагоду знову поживитись чужим добром, себто в першу чергу поновленням загарбування українських земель. Це є властиве обличчя т. зв. „Вільної Европи", що то збирає по цілій Америці пожертви на свою акцію та оплакує втрату „половини Польщі" на сході ,себто втрату українських земель, які мали б бути повернені новій „демократичній" Польщі. Балтійські народи подібних претенсій не мають. Вони, як от Литва, можуть хіба тільки домагатись від своїх сусідів, щоб їм повернули загарбане. Але теж і вони думають такими давніми категоріями, що могли мати якийсь політичний сенс по першій світовій війні, але не мають уже ніякого сьогодні. Бо російський колос є нині ще гіршою загрозою для балтійських народів, як, наприклад, для українського народу. Для Москви не є нині ніякою трудністю „з'їсти" народи, що їх нараховуємо на кілька мільйонів. На це стане їй часу, якщо Черчил думає ще перед смертю довести до замирення Заходу зі Сходом ,і то в першу чергу в Европі, а таке замирення чейже не може означати самостійности балтійських народів! Знов президент Айзенгавер щойно заповів, що теперішня ситуація може потривати і 40 років. Що ж є 40 років у Совєтах для таких невеликих держав, як Естонія, Латвія та Литва?

Естонці, латиші та литовці, що живуть в З'єдинених Державах потішають себе тим, що департамент стейту не визнав загарбання їхніх країн Москвою і далі визнає їх незалежними й самостійними і піддержує їхні дипломатичні представництва. Великий український народ такого щастя не має. Його включено в „природні границі Росії", як говорить правдиво офіційною мовою демократичних потуг. Але чи не є обов'язком саме балтійських народів, як і сателітів, в їх власному інтересі поборювати оті „природні" границі ,що не є ніякими природними, а тільки загарбницькими, на які спирається потуга Росії, а з нею й її імперіялізм? Уже по першій світовій війні це був єдиний шлях до визволення всіх народів, поневолених Росією. Сьогодні — це вже імператив кожної нації, поневоленої Кремлем. Якщо такі народи ,як естонці, латиші та литовці, хочуть ще жити, а не зникнути з карти Европи, як зникли татари, вони мусять включитися в один спільний фронт боротьби з усіма народами, поневоленими Москвою, домагаючись для всіх повної незалежности, і то не за 40 років, бо тоді буде запізно, а таки зараз.

Двісті фальшивих свідків

Київське видавництво „Радянський Письменник" випустило книжку „Двісті свідків". Цими свідками є українці з Західньої України, Буковини, Закарпаття, які в різні часи приїжджали на заробітки до ЗДА і, повернувшись ,тепер перебувають на підсовєтській Україні. Як запевняє московський журнал „Октябрь" (травень, 1954) свідчення цих людей „дихають ненавистю до американського способу життя і любов'ю до Совєтського Союзу".

Як інформує журнал „Октябрь", тепер у ЗДА живе два мільйони українців. Василь Ладжун з Закарпаття свідчить, що „він і його земляки - закарпатці знали, що лише країна Совєтів може врятувати їх від американського рабства". Журнал „Новий Мир" (квітень, 1954) запевняє, що один бажанням цих двох мільйонів є „повернутися на Україну, звільнитися від рабської експлуатації", але багато з них „ніяк не можуть зібрати грошей на дорогу", до того ж „завокенська влада всякими способами перешкоджає їхньому поверненню в СССР".

Книжка свідчень складена за всіма правилами московської пропаганди. Тут і расова та національна дискримінація ,економічна убогість, поліційний терор. Крім свідчень українців, текст переспано цитатами з творів Горького, Маяковського, які були в Америці і писали про неї, с також цитати з Т. Драйзера та інших „прогресивних письменників". Додано ще й свідчення совєтських моряків. Один з них, Сідоров, розповідає, як в День Подяки він був зайшов до свого знайомого американського моряка. Цей моряк був такий бідний, що не в стані був купити собі індика. В хаті американського моряка, замість справжнього, була гумова модель індика. А буржуазні часописи, обурюється Сідоров, лицемірно запевняли, що в кожному будинку був індик. Другий совєтський моряк Іванов розповідає, як відбуваються в Америці вибори: виборча кабіна автоматично закривається і з неї можна вийти лише тоді, коли натиснути одну з підоймів. „Підойма напроти прізвища кандидата комуністичної партії звичайно зіпсута".

Свідчення відносяться до періоду відомої депресії тридцятих років. Також Горький і Маяковський (крім того, що вони з традиційною російською злобою дивилися на Америку) описували свої враження майже тридцять років тому. Проте в книжці події минулого зображені як такі, що є властивими для сьогоднішньої Америки. „Октябрь" пише, що ці „написані кров'ю серця потерпілих" свідчення „є грізним обвинувальним актом, що засудує володарів сьогоднішньої Америки".

Книжка складена за способом безконечного нагромадження лайливих і компромітуючих термінів, метою яких є викликати ненависть до Америки. В. Юрочкові приписуються такі слова: „Вся Америка здається мені величезною шибеницею, де хижацькі руки капіталістів намагаються, як можна тугіше, зашморгнути канат на шиї трудящих". В. Гебрян (Ужгород) каже, що Америка „це голодна смерть для мільйонів і мільярди долярів прибутку для кучки багатіїв". Америка в тексті називається імперією долара, країною рабства для живучих в ній людей не англійської раси (слов'ян, італійців ,негрів) „Американський спосіб життя вірніше було б назвати американським способом смерти".

Єдиний ілюстрований совєтський журнал „Огоньок" (ч. 11, 1954) надрукував великий фоторепортаж про авторів книжки „Двісті свідків". Поряд подано їхні заяви про Америку і про теперішнє життя в СССР. Звичайно життя в Америці для них було пеклом, а в СССР тепер для них рай. Багато ненависти нагромадили в книжці московські пропагандисти, але не зробили одного: не подали правдиво реальної заробітньої платні американських і совєтських робітників і що вони в своїх країнах за зароблені гроші можуть купити. Совєтська пропаганда ніколи не опублікує цих даних з відомих для всього світу причин.

В книжці зазначено, що на заробітки до Америки їхали українці з бувшої австроугорської імперії, з Румунії, Мадярщини і Польщі, бо в цих країнах вони не мали засобів для життя. Проте не згадується царської Росії, хоч і з неї, коли ще можна було, еміґрували українці до ЗДА. Це ще один доказ того, як сьогоднішня комуністична Москва реабілітує і прикрашує минуле російського народу. Мовляв, у всіх інших країнах було тяжке економічне життя, але в російській імперії жилося добре і не було потреби еміґрувати до ЗДА.

(Л Л)

Нова перемога Москви в Парижі

У нинішньому світовому конфлікті всі події міжнародного значення повинні б зводитись до одного критерія: чи вони допомагають, чи шкодять міжнародному комунізмові, що його очолює і світові накидає Москва? Так повинно б бути, коли б усі політики в усіх державах здавали собі справу з історичного характеру цього сучасного гігантського конфлікту і гігантської небезпеки збоку Москви. Що тієї свідомости ще нема у багатьох державах і їхніх відповідальних дічів — то це саме і є трагедією світу. І той факт, що між 306 голосами, які провалили уряд Ляніеля, були — поруч із комуністами, голоси також де-голістів і інших французьких патріотів, не можна собі пояснити інакше, як тільки тим, що така ясна аксіома, як смертельна загроза збоку Москви, все ще не дійшла до мізків і сердець доброї половини французького народу.

Очевидно, що це теж має свої причини. 19 урядів за 10 років у державі, що в різні епохи всесвітньої історії була політичним лідером світу, — це таке страхітливе явище, що воно мусить мати свої глибокі і трагічні джерела. Можна сперечатись, чи всі ці причини вичерпує одно слово „декаденція", чи може таке пояснення є спрощуванням проблеми. Але коли слово декаденція означає упадок, викривлення, схиблення, і то саме в духовій ділянці, — то безумовно причини політичної хиткости і слабкости сучасної Франції треба шукати у тому духовому заломанні, що прийшло там після двох світових воєн .Цікавий історичний приклад, як можна виграти дві великі війни за одного покоління і вийти з отих вигр духово і матеріяльно розбитим! Кілька днів тому святковано на північнозахідньому побережжі Франції 10-річчя альянтського висаду, що створив був так званий другий воєнний фронт в Европі і започаткував знищення гітлерівської Німеччини. Десять років минуло вже з того часу, проте Франція все ще хвора. Вона хвора настільки, що керується тільки настроями. І знову ж: який клясичний приклад на правду, що настрої у політиці — це вбивчий чинник. Говориться про партійні пристрасті у Франції. Пересічний читач може думати, що це партії вічно боряться за владу, що партійне суперництво й персональні амбіції так страшенне обтяжують теперішню Францію. Ні, це був би невірний погляд. І якраз ця остання теперішня криза уряду у Франції доказує найбільш прорецтиво, що під політичними пристрастями у Франції не треба розуміти міжпартійну боротьбу заради партійного еґоїзму і жадоби влади, а — крайню настросвість, вразливість, перечуленість, з якою тамошній політичний світ реаґує на всі події.

Французький парлямент складається з шести політичних партій: по дві припадають на лівицю (соціялісти й комуністи), дві на центр (народні републіканці та радикали) і дві на правицю (незалежні й де-голісти). Коли б загальна політична атмосфера у Франції була спокійна і зрівноважена, коли б були там стабілізовані відносини, на які складається не тільки адміністраційний апарат, валюта, військо і влада, але й такий невидний, проте вирішний чинник, як духовий клімат країни і настрій народу, — то шість партій не були б нещастям. У такій атмосфері, як вона є там тепер, тих шість партій — це в політичній практиці 627 нервових людей, які творять наче комітет, що править країною і, очевидно, у своїй настросвості робить щораз нові помилки, — попадають в щораз нові вибухи гістерії і штовхають країну в щораз нову кризу.

Логічно беручи, так би мовити, за здоровим розумом, — якраз тепер нема іншого місця у Франції, як на комбінацію центро-правого уряду, яким був власне уряд Ляніеля: такого уряду, який би тісно співпрацював з Заходом, особливо з ЗДА, і вів тверду політику у відношенні до СССР та його китайського й в'єтмінського сателітів. Вже після Берлінської конференції стало ясно, що з Москвою „договоритися" не можна, бо вона кожне „договорення" розуміє тільки як власне тактичну капітуляцію другої сторони. Ще яскравіше виявилося це в семи - тижневій тактиці комуністів у Женеві. Виявилося, що вони підуть на замирення в Індо - Китаї тільки тоді, коли французи погодяться віддати його під комуністичне правління. За „мир у світі" вони жадають від Франції відпекатися американців і підписати такий „пакт неагресії" з СССР та „пакт колективної безпеки" для Европи, який промостив би дорогу совєтським арміям над Атлантик. У цій ситуації, здавалося б, повинна прийти маніфестація національної єдности в парляменті з твердою резолюцією у відношенні до Москви та з признанням міністрові Бідо за його оборону національної чести Франції в Женеві і з осудом всяких спроб апізмечтва. Замість цього — французькі парляментаристи, виведені з духової рівноваги неуспіхом в Женеві — наче б це залежало виключно від Бідо, чи іншого західнього дипломата, а не від комуністичних агресорів! — валять того самого Бідо, позбавляють Францію репрезентації на Женевській конференції і компромітують Францію перед народами Індо - Китаю і взагалі цілим світом. Французькі парляментаристи в цьому моменті не могли зробити більшу прислугу Москви та завдати більшої шкоди своїй батьківщині, як поваленням уряду Ляніеля.

Очевидно, той уряд наробив масу помилок, кардинальних і невибачливих. Щоб тільки згадати одну: впертість, з якою він відмовлявся признати повну суверенність Індо - китайським державам і передати справу агресії комуністів на нараді Об'єднаних Націй. Уряд Ляніеля занедбав масу першорядних можливостей, що могли були врятувати Індо-Китай без тих страшних жертв, які потрібні для рятування його тепер. Уряд Ляніеля не виявив ані твердости, ані послідовности, ані передбачливости ,ані зручности. Все це правда. Але як виглядала б Франція, коли б дійсно прийшов там до влади кабінет центро - лівиці, з соціялістами чи бодай усіми тими членами різних центрових партій ,які насправді готові піти на всяке угодівство супроти Москви і загирити союз Франції з Америкою. Просто трудно уявити собі, які страшні наслідки були б від такої політики для цілого світу.

Приходиться лише вірити, що все ж є серед французів люди з політичним розумом і що вони не допустять до остаточної катастрофи. Тим часом перспективи чорні: для Франції, Европи і всього світу, який не може дозволити собі, щоб на місці Франції поставити хрестик.

Передишка в загрозі страйку у Ню Йорку

Місто Ню Йорк стоїть під хронічною загрозою страйку на підземках, внаслідок тої обставини, що ослаблений Майкел Квілл, голова Юнії Транспортових Робітників, намагається добитися скасування стейтового закону про заборону страйку на підземних залізницях. Остання погроза привела навіть до видання заклику до членів юнії, щоб вони вийшли на страйк з понеділка 14 червня, одначе під тиском посадника міста й міської Транспортової Влади юнія погодилася на ведення переговорів і страйк відкликала. Водночас Найвищий Суд південної частини стейту Ню Йорк відкидав вирішення заборони страйку, якої вимагала Транспортова Влада на підставі закону.

Юнія нараховує 31,000 членів з-поміж 44,000 транспортових робітників. Вона погодилася вести переговори в справі підвишки платень, одначе голова Транспортової Влади проголосив, що він буде переговорювати „над платнею й відносинами праці, над поступуванням в справі зажалень й в інших справах, включаючи методи, якими можна дійти до вирішень про законність і стійкість укладеного контракту й безсторонніх посередничого мирового суду". Після того юнія проголосила, що готова вести переговори на підставі п'ятнадцяти пунктів, вичислених у вимогах.

З цих неясних заяв виходить, що як Транспортова Влада, так і юнія погодилися на переговори у першу чергу в справі платні, а в дальших пунктах в справі встановлення засад, до яких прийдеться відкликатися в майбутності, коли осягнене буде чергове непорозуміння між робітництвом і владою.

Безупинна загроза страйку в комунікації не тільки самого міста, але й усієї метрополії ,яка нараховує 15,000,000 населення, стала такою дошкульною, що деякі щоденники вийшли з домаганням розрахунку між публікою й юнією, мотивуючи це домагання потребою мирної праці у всіх ділянках і нормальних відносин у транспортації робітників. При цій нагоді різного роду суспільні діячі почали пригадувати, що населення не може стояти під безупинною загрозою якоїсь несподіванки, бо це підриває настрій мас і спричинює психічні нерви серед усіх верств населення. Зрештою 3,500,000 безробітних в Америці під теперішню пору — це теж небуденний прояв, а припинення транспортового руху стане причиною дальшого збільшення безробіття, а з цим і обниження життьової стопи широких мас населення.

В таких непевних політичних відносинах, які запанували тепер, — твердять суспільні діячі — може несподівано прийти до депресії, а це викликає спомини про велику депресію після першої світової війни, з усіми її наслідками.

В 1930-их роках не було тієї світової політичної загрози, що тепер, а все ж таки почали появлятися різні теорії про скорочення тижневого часу праці до тридцяти годин ,щоб таким чином затрудити всіх безробітних. Тоді, як дехто ще пам'ятає, появилася ідея „технократії", тобто теорії про те, що все громадянство повинно піддатися під керівництво технічних експертів. Бизнесмени вийшли тоді з вимогою скоротити час ведення бизнесу, одначе з тим, щоб брати вищу пайку із своїх щоденних прибутків; робітничі юнії зажадали затримання нормальної платні, одначе при скороченні годин і зменшенні днів праці. Та коли крайні елементи з обидвох таборів почали вимагати скорочення тижня праці до тридцяти годин, тоді теорія технократії впала сама собою, як недосяжна мрія, і треба було вдаватися до інших експериментів .В тих обставинах прийшла друга світова війна ,під час якої забракло робітних рук. З цим пішли в забуття різні утопійні теорії.

Безупинні погрози голови нюйоркської Транспортової Юнії Майка Квілла довели, мабуть, нюйорк. Транспортову Владу до необхідности зажадати від нього ясно поставлених пунктів, щоб можна було їх передискутувати й проголосити публіці спостереження та відповідні вирішення. У підготові до такої дискусії посадник Вагнер доручив був кільком особам розглянути наперед факти і пред'явити їх під час переговорів між представниками юнії й Транспортової Влади.

Те ,що досі відоме, зосереджується довкруги питання про дворічний контракт; про признання засади, що більшість членів юнії має становити групу, яка представляє цю робітничу організацію; про безсторонне посередництво — арбітраж — для полагодження непорозумінь і негайна підвишка платні по сім з половиною центів на годину, рахуючи від 1 січня, а сім з половиною центів — від 15 березня.

Додатньою стороною порозуміння в налагоджені вимог шляхом переговорів є заява Квілла про те, що страйк не відкладений хвилево, але відкликаний на неозначений час, і що переговори будуть вестися кожного дня аж доки не буде укладений контракт.

Якщо обидві сторони в спорі дотримають цих постанов, тоді метрополія Ню Йорку зможе відчути себе звільненою від раз-у-раз повторювань загроз транспортового застою.

ТЕАТР ІМ. ІВ. ФРАНКА В МОСКВІ

Москва. — Дня 1 червня почалися в Москві в приміщенні Малого театру „гостинні виступи" Київського державного академічного українського драматичного театру ім. Ів. Франка. Українські артисти вивели п'єсу А. Степанова й І. Попова п. н. „Порт-Артур". Головні ролі виконували Н. Ужвій, А. Ватуля, П. Сергієнко, В. Добровольський, Є. Пономаренко та інші. Перед початком вистави вітав „москвичів" та ввесь русский народ" головний режисер театру ім. Франка Гнат П. Юра. Від Москви вітав українських артистів „заслужений діяч мистецтв РСФСР" П. А. Марков.

Дарія Ярославська

НА ШПИЛЬ

(Із збірки: „Промінь чужого життя")

(4)

— Доброго ранку!

Це сидять в автобусі робітниці з її відділу. Чорноволоса Ена робить Доді місце поруч себе і ввічливо питає, як вона почувається.

— Дякую, добре — відповідає Дода і відчуває ці тим самим запитанням. Стара Линда прижмурює довірливо одно око. Інна кривить губи і це має бути усміхом. Вона ненавидить Доди і тепер не хоче їй навіть сказати „доброго ранку!" Це той світ, серед якого вона проводить більшість денних годин, втягає її вже в свій круг. На перше місце висувається „робітниця", хоч „малярка" ще сидить в її душі і бореться за своє право. „Якби вони тільки могли мовчати!" — думає вона. Ніби це вже їхати назад додому! — зідхає, коли Ена не втихає. Заздалегідь знає, що за тих вісім годин праці, що перед нею, прийде втома, що заб'є творчі думки. Ні! — намагається рятувати свій радісний настрій. — Не сьогодні, ні!

Повінь творчих думок відкілясь напливає в голову і хоче зараз же здійснитися. Рука знову виконує самостійну працю і спершу дзвонить, щоб зупинити автобус — хоч це роблять теж другі — потім, коли швидко дороги вже пройдено, відчиняє вхідні двері фабрики. Завжди перед тими дверима вона хоче зупинитися і завжди входить швидше як треба, ніби могла б роздуматися і втекти. Перед таблицею рука так само самостійно витягає картку з її прізвищем і всуває її до годинника, що значить годину приходу до праці. У великому будинку скрізь горить неонове світло, хоч на дворі соняшний день. Зараз за дверима пахне хлором, більш у глибині домішується до того лізоль, ще далі заносить йодом. Черевики стукають на плитках, з усіх сторін чути ті самі питання і відповіді, що кожного дня:

— Доброго ранку!

— Як почуваєтеся?

— Дякую, добре! А як ви?

— Чудово! Дякую!

— Це прекрасно!

Старий Том, що обслуговує підойму на північному крилі, мусить ще додати своє незмінне: Гарна погода, правда? Над містом може висіти мряка, немов біла завіса на вікні, лляти дощ при супроводі громів, чи палити спека, Том сказав би своє незмінне: „гарна погода!" — Божевільний! — каже Ена, але Дода завжди погоджується з ним. — Чудова!

У роздягальні гудить від розмов. Вже оживають щоденні справи, вже знову все крутиться довкола їх праці. Раптом усі ті жінки, з якими працює вже кілька років, видаються її чужі і далекі, ніби вона щойно прийшла з якогось іншого світу. Розмова з ними спричинює фізичний біль, в думках відбувається щось ніби переключення струму, в'їзд із одних рейок на другі. Це коштує зусиль і це болить. Почувається так, ніби вона тількищо вперше прийшла сюди. Думка пливе ще своїм творчим руслом і не хоче зникнути. Вона така свіжа того ранку, пливе гладко і несе її в уявний світ. — Я не витримаю тут вісім годин — думає Дода.

Проте бере в руки білий одностріб і робить вид, що її смішать дотепи робітниць. Знову відчуває фізичний біль, коли відкладає сукню. Здається їй, немов влазить в іншу, чужу їй шкіру, що немає нічого спільного з її внутрішнім „Я". Дода - малярка, людина з великими бажаннями і претенсіями до себе і світу, зникає на вісім годин, а на її місце появляється незамітна, нічим не цікава робітниця — Міндора.

Дзвоник, що взиває всіх до праці, спокійний, навіть мелодійний, торгає її нервами, немов скрегіт заліза. Бунтується на те відмірювання свого часу, на обмеження свого існування, здається їй, ніби в її людській гідності щось зарисовується, немов щілина в будівлі.

Замовлення лежить вже на столі, головна робітниця роздає праці. Вона всміхнена, задоволена, весела — людина на своєму місці. Дода дістає свою порцію замовлень для лікарів, різного розміру і виду бандажі, марлі, вати. Треба розтинати їх згідно з бажанням лікарів. З маленької машини сиплються іскри, з вати розлітається на всі сторони манюсенькі порошинки, що лоскочуть ніздря. Усамостійнена права рука знаючи тягає бажану довжину, ліва приступає до спілки і обидві швидко підсовують вату під колішатко закінчене дрібненькими зубчиками, немов пила. Жжжжж — жужить моторчик і сипле на боки іскри, коли нічого не краю. Поруч нього ростуть гори накраяної вати, що їх збирає Ена. Дода затискає уста і підсуває, підсуває під машину. Яке це для неї нецікаве, приземне і... дике! Це ж для людини, що трпить.

Розмови затихають і оживають, машини приглушують їх. Руки заживають, заліплюють, підсувають під машину, язики теж не хочуть спочивати. Від минулого дня мають нове зацікавлення і вчепилися в нього з усією насолодою. Мовкнуть тільки тоді, як предмет їх глузування з'являється у відділі.

— Юлій! — кличуть.

— Я! — відповідає тридцятирічний мурин і підходить до них. Возик, яким він мав забрати готовий товар, залишається поруч дверей, він взагалі дуже радо забуває про нього. Він усміхається і цей його усміх годі збагнути: глузує з них, чи дозволяє глузувати з себе? Не вміє вичути глуму, коли закидають його питаннями і відповідає поважно. Так, студіював два роки. Цікавила його політична економія. Чому кинув? Тому, що немав грошей!

— Скажи, а де цей твій університет? — питають невинно за столом.

— На сорок сьомій вулиці — відповідає.

— Досить! — вибухає стара Линда. — Я тут вродилася, але я ніколи не чула, щоб на сорок сьомій вулиці був університет!

— А де? — питає всміхаючись мурин.

— Не знаю, я тим не цікавлюся! Але не на сорок сьомій! Ти нас не одуриш!

Усміхаючись своїм подвійним усміхом, Юлій безрадно доказує. Помітивши нарешті їх глумливі погляди, починає кричати:

— Ви поводитеся, як дорослі жінки !Я тридцятирічний мужчина і вимагаю поважного ставлення до себе!

Він дивився на них ворожо і люто і зараз скрипить своїм возиком до інших відділів.

— Господи! І таке „щось" студіювало — каже Ена. Линда докидає:

— Я вам кажу, моя внучка мудріша за нього! А їй тільки пів року! Я горда, що не студіювала!

— Цілий рік чекали у відділі на якогось хлопця і нарешті дістали! — вона розводить руками і наслідує Юлія. Сміх.

Додині руки працюють цілком самостійно, вона фантазує. Образ тепер такий виразний, так докладно бачить усі деталі, ніби він уже викінчений і висить на стіні. Щоб тільки те не затерлося в думках — турбується. Не знає, про що тепер говорять довкола неї. Здається їй, немов її грудна клітка розширюється, голова не може помістити напливу нових думок.

Юлій знову з'являється у відділі. Має забрати готові для нього пачки, але замість цього він з великою увагою починає читати написи на паперах, що в них завивають марлю, так, ніби по це тільки тут прийшов. Виглядає, ніби людина в позичальні книжок, якій дали дуже цікаву повість. За столом переглядаються і рушають раменами. Головна робітниця вийшла, від нікого іншого він не приймає наказів. Раптом у невиясненний спосіб він зникає, немов би був камфорою і вивітрив.

Література мистецтво розвага

Вадим Лесич

У СВІТІ МИХАЙЛА МОРОЗА

Михайла Мороза вважають у широких громадських колах передусім за пейзажиста. Безперечно, він пейзажист. Стихійного розмаху і грайливо живого кольориту. Коли ви дивитеся на його осяяні світляними промінями сонця — верхи гір, Карпат бувало чи тепер Кетскил (так дуже, зрештою, на карпатські схожі!), ви відчуваєте у його соччистих кольорах — усю живість фльори, усю могутність і буйність гірських масивів. Ви бачите цей світ непрохідних плаїв, крутих зворів і вільного вітру, — і відчуваєте усім єством — це царство Дажбога і Перуна на Морозових полотнах. Є якась праслов'янська, мітологічна майже, поганськість, — окремий світ окремого володаря, окремого божества, — у цих живописах стихійної величі природи Морозових пейзажів. Тим то вони так промовисто заполонюють світ уяви нашого глядача. Це магія кольорів, що творять міт. Міт — українського світу природи у карпатській вітчизні.

Є теж своєрідна обрядовість у красвидах Мороза. На сцені цих красвидів — гагілки, гуцульське весілля, — цей етап, де народне в'яжеться безпосередньо з обрядовим, де реальна дійсність, оплетена ірреальністю вірувань і ритуалом звичаїв, леґендою майже, — цей власне творчий вияв Михайла Мороза стає на межі дійсного життя і його барвистої декоративности, життя — як реальности і життя — як театру. Декоративність стає субстанцією мальовничого життя — надає форму мальованому у творчому охопленні Мороза. Це є й найсутніше тут. Тут обряд кольорів — стає змістом. Можна посунутися ще дальше і ствердити, що субстанцією пейзажів Мороза є колір, як самобутній елемент. А колір— це найосновніший і найсутніший первень малярства. Це і стверджує, що Мороз — найрасовіший маляр, маляр абсолютний.

Чи то варіянти симфонії барв „Кеніґзее" в альпійській Баварії, особливо „Кеніґзее осінню", де золоточервінь осіннього красвиду відбивається у синьому дзеркалі озера і десь між верхами Альп —кам'яніє олив'яно-сіре небо, — чи це чудесне „Осіннє озеро", — де бронзовіюче надвечір'я наче розпливається у сизій задумі лісу, — чи це повторювані Морозом кількакротно, немов живі, водоспади з усією своєю потугою, — чи це ще 1944 року створений Морозом „Вид на Чорногору", де бронза і зелень красвиду та сірість скель є таким природним і глибоко правдивим вітчизняним тлом для червоних, жевріючих цяток на них, — леґінів гуцульських — повстанців, що стоять на сторожі цих гір українських — усе це ґами кольорів, що виростають у Мороза із старої української вишивки і писанки, писаної десь у Космачі чи Жаб'ю майстерною гуцульською рукою. Це ті самі кольори, що в'яжуть мистецтво Мороза з мистецтвом народним і з барвами живої природи. Такі ж соччисті кольоритом і казкові — його ліричні мініятюри баварських старинних замків і навіяних якоюсь музичною романтикою недостежних закутків баварського красвиду.

Є ще один пейзаж Морозів, цей його найперший (з 1951 року) у Америці, який особливо діє на глядача, і який я назвав би „Під синім небом". Це синє, кобальтове небо, і голубінь озера, між ними невловна лінія даленіючого обрію з білими, незвичайно виразистими хмарками, — і ці голубі — небо і вода і тиша урочиста між ними — стають, як молитва.

Сильно відчуті — Морозові морські пейзажі. Вони, мабуть, найближчі кольоритом і експресією морської стихії — до морських картин незрівняного Миколи Грищенка, проте настрій у кожного з цих наших майстрів — інший. Особливо, коли порівняти море Мороза з Грищенком — бретонського побережжя. Грищенка море бурхливіше, конкістадорське, навіяне іноді грозовими хмарами і якоюсь суворою таємничістю бретонських білих скель і рудих замчищ, це образи позначені якоюсь рокованістю особливої натуги. У Мороза — морська стихія більш пов'язана з рінню прибережжя, просто з землею, з ріллею. І настрій Мороза лагідніший, більш примирений, хліборобський.

Від довкільної природи, від її сили, виявленої у масивах гір і бурунах вод, від молитовної поезії природи — переходить Мороз до людини. Досі менше ми знали Мороза, як портретиста, хоч портретування ніколи не було йому чуже. У нього було воно досі теж у першу чергу суттєво декоративне. Людина була, передусім, — як пейзаж, не як суб'єкт природи. Тепер воно набрало іншого вислову і увипуклює іншу суть. Цікавий з того погляду, виставлений Морозом на останній виставці українських пластиків у Літер-Мист. Клюбі в Ню Йорку, його „Портрет Дружини". Хоч він ще не становить нового Морозового етапу, але є у ньому вже відхід від суттєвости декоративного. Коли підходити поверховніше, — портрети Мороза — в більшості — імпресіоністичні. Аналітичність кольорів, світло, колір — як суть, атмосфера поезії. Блакить моря і небесних обріїв, сині очі. Рожеві пелюстки квітів, рожевий шаль дами (чи червоність вишивки або хустки). Рожевіюча даль. І крапки і плями. Множество крапок, буря плям. Світ сам для себе, для свого власного настрою. Непереможний відсвіт Мане, Моне і Ренуара, — лірично-драматичний клімат Олекси Новаківського. Здавалося б, що тут уже нема місця для нічого нового. Проте Мороз і тут, коли приглянутися, дає свою скромну творчу печать. А саме — у підході до теми. Коли

(Закінчення на стор. 4-тій)

Фотографія артиста-маляра А. Романчука разом з його картинами, на 5-ій Евеню (між 8-ю і 9-ю вул.) в Ню Йорку на 45-ій з черги мистецькій виставці під вільним небом в Ґрініч Вилидж.

Артист-маляр Антін Романчук в американській телевізії

Відомий наш громадянин, артист-маляр А. Романчук, який бере участь у весняній виставці, влаштованій окремим комітетом у Ґрініч Виледж, виставив свої картини на 5-ій Евеню, між 8-ю та 9-ю вул.

Як видно з каталогу виставки — учасників є біля 300, але він і Полюга є одинокі українці цієї традиційної виставки, яку американські артисти влаштовують два рази в році. — Праці п. Романчука звернули увагу знавців, особливо його композиція „Вічні слова Абдуля Баги" — перського філософа і заснователя релігійно-соціяльного руху „Багай", за яку п. Романчук одержав недавно нагороду як рівно ж його портрети і сюрреалістичні композиції, наприклад, „Аспірація".

П. Романчук є передусім портретистом і з однаковою певністю володіє всіми техніками які стоять до диспозиції сучасним малярам. Крім його олійних і пастельових портретів, особливу увагу звернули його портрети, виконані акварельовими барвами, бо є дуже мало малярів, які уміють робити добрі портрети цією технікою, а на цій виставці його акварельові портрети є без конкуренції.

7-го червня, п. Романчук з групою десятьох малярів — портретистів рисував знаних телевізійних і радіових артистів, п. Стіва Аллєна і панію Мідовс, які відвідали виставку. П. Романчук і декілька інших артистів були запрошені цього самого вечора до театру „Гадсон" на Вест 44-ій вул. близько Бродвею, щоб взяти участь у телевізійній програмі. Праці п. Романчука, який виступав на цій програмі в розмові з паном Ст. Алленом, здобули найбільше признання і найсильніші оплески збоку критиків і запрошеної публіки.

Виставка була відкрита 15-го травня і тривала до 13-го червня включно.

В. Чапленко.

Про сотню байок Олекси Запорізького

Колись С. Пилипенко видав збірочку „Чверть копи байок", не спромігся дати значної кількости й наш еміграційний байкар І. Манило... А як узяти на увагу невисоку літературну вартість Пилипенкових байок та здеформованість байчного жанру в Манила (він же в останній збірці під назвою „Байкар" умістив і шаржі і епіграми, і просто ліричні вірші, то можна б говорити про занепад у наш час байки як осібного жанру. Ба більше: можна б уже було сказати, що байка, цей суто-літературний для першої половини XIX в. жанр, спустилася до рівня тільки дитячого читання, бо ж і клясичні байки стали тепер здебільшого тільки шкільно-дитячою лектурою.

Та от у далекій Бразилії з'явилася збірка Олекси Запорізького — і мимоволі доводиться оті думки про занепад та „здитинення" байчного жанру ще раз „передумати".

Передусім у збірці Запорізького вражає ота імпозантна кількість байок — аж сто одна їх! — знак, що автор не пошкодував ні творчої сили, ні дорогого часу для їх опрацювання. Друге — звертає на себе увагу оригінальність його тем та сюжетів, всупереч традиції „законних переспівів", що звичайно практикується в байчній творчості: із ста однієї байок тільки шість написані на позичені теми. У байці „Життя і смерть", можна добачити відгук ідеї П. Осборна з його п'єси — „Смерть у полоні", але сюжетна схема Запорізького й тут оригінальна. Третє — байки ці витримані з клясичному жанрі, з наявністю в них усіх елементів епіки (сюжет, дієві особи) та специфічного байчного складника — моралі. Четверте — віршова їх форма здебільшого теж традиційна — нерівноскладові рядки, за винятком декількох („Верблюд, віслюк та цап", „Вареница", „Діряве корито", „Колода й клин", „Черевик та постіл" і ін.). — П'яте — ідейне наповнення байок Запорізького варте уваги всякого „дорослого читача". — У нього ж ми знаходимо не раз такі глибокі думки, як от у байці „Життя і смерть", де сказано:

„Отож, — всміхнувшися ледьледь.
Тоді Життю сказала Смерть,
Як не крути, як не верти,
А нам з тобою впарі йти".

Або в байці „Річка й калюжа", де мова йде про „глибоку" й „мілку" суть людини.

Але головна прикмета байок Запорізького — літературна досконалість їхньої форми, що свідчить про неабиякий літературний хист автора. Це насамперед видно з тих яскравих образів дієвих осіб, що їх автор зводить читачеві на очі, мовляв, як живих, з усіма типовими життєвими рисами. Ось, наприклад, образ мірошника, що, „метикуючи, звідкіль то вітер дмуха, потилицю, за звичаєм прадавнім, чухав." („Мірошник і вітер"). Або ось „лисиця, на капості всілякі майстериця", зображена як образ лукавої підлабузниці. Вона, довідавшись, що „Лев з Тигром глек розбили", кинулася у палац до Лева — „і солоденько в вуха: Ох, батечку! Ох! Тигр, отой дурбан, шляхетну шкіроньку твою на барабан напнути хоче". — („Лев, тигр і лисиця"). А ось Омелько, Денис і Тит сперечаються, на що скидається хмара. І от якою ляконічною-мальовничою фразою закінчує автор їхню суперечку: „Та й знов — той так, а той отак, а той іще інак." Дуже яскравий образ Волошки дав автор у байці „Аґроном і волошка". Коли Аґроном вигнав її з поля, як „бур'янину",

„Листочки-вуста
Ворохнула вона: „Як жита, то й жита"...
І пішла. І, немов сирота,
Зупинила тонку свою ніжку
Край обніжку.
Та й розквітла отам,
увібравши у себе
Смуток степу і лагідність неба.

Важливо відзначити також те, що таку мальовничість образів він створює, використовуючи багаті вислівні засоби української мови. Це ми знаходимо в його живих, справді розмовних діялогах (оте здрібніле „ой, батечку", „шкіроньку" в мові улесливої лисиці), а також і в мові самого автора (оте — „той так, а той отак, а той іще інак"). Дуже до речі використовує він українські ідіоматизми, такі, як от: „Лев з Тигром глек розбили", „та я його й за вухом не веду", „зароблене хоч із'їж", тощо. Багато дає йому вживання дієслівної форми типу „кидь", „луп". — Напр.: „Я луп очима — леле, все в огні!" („Ластівка і пава"). Багато в нього свіжих, узятих з народної мови лексичних явищ („чухмарившись", „вхоркавшись", „верґила", „розвезькати" тощо). Взагалі, його багата мова свідчить про наявність у нього справжнього українського мовного чуття. Це чуття в нього таке сильне, що він, сказати б, інтуїтивно творить нові слова, яких у слівниках і в народній мові не знайдеш, але й не скажеш, що вони не українські („чудернація", „тіґася", „пирсь", „розумач", „Зай" — заєць, є вигук „зай-зай!"). На жаль, в уживанні згрубілих форм Запорізький переборщив, вони в нього або не завжди на місці, або ужиті дуже згущено", як от: „Півнюра", „Хвостюра", „Лев риконув", Мороз „деронув", „perепнув", „гергепоне" тощо. Можна б сказати, що в нього, з цими формами вийшло так, як В. Варки з голубливо-здрібнілими формами: порушено „міру".

Трохи псують його мову росіянізми: „пройдоха" (укр. „пройда"), „нюнькатися" (укр. „панькатися"), „ошарашує" — (укр. „ошелешити", „захекана" собака (в укр. мові чол. роду.), „паровоз" („паротяг"), „замашка" (укр. „звичка", „нахил"), „поковиряю" („покопирсаю"), „виваляла в попіл" („викачала"), „кожура" („шкірка"). — Не варто було б уживати льокалізму „переперти". Ці хиби в його мові ми схильні пояснити тим, що авторові доводиться працювати на чужині, мабуть, без слівників, без можливости перевірити свою мову.

Літературну якість байок збільшує свіжа образність, що хоч не зчаста, а таки трапляється в його текстах. Ось, наприклад: „Гукнув Багнюці Вітер, сребристо закужелившни Сокорини листом". Або: „Отьмила розум каламуть". Або ще: „могили думнолагідне чоло".

А вже за справжні прикраси треба вважати його кінцеві афоризми, що з них не один може увійти як прислів'я в нашу розмовну мову. Не втримаємось, щоб не навести їх більше. „Позбутись хочеш наслідків — ізнищ причину". „Не доможуть, братця, й роги, як глузду вголові ні трохи". „З розумним хочеш бути в дружбі-згоді, — Ріж правду. З дурнем — потурай дурноті." „Хто вгору йде по життьовій драбині, — Не забуває хай, що є на світі свині." „Біда, якій усі ми вороги, дарує мудрости нам перли дорогі". „Як співчуття не зобов'язує, тоді ми радо співчуваємо чужій біді". „Химерний, братця, людський рід: Що ні людина — інший світ."

Наприкінці ще одна технічна заввага. На нашу думку, в українській поезії не слід вживати таких рим, як от „ти — плоди", „роги — трохи", тобто треба дбати, щоб і приголосні збігались, не тільки голосні.

В Запорізького таких рим, з „розбіжністю" приголосних чимало і це сприймається як технічна недоробленість. Але загальний наш внесок буде такий: — Байки Олекси Запорізького — це справжнє літературне надбання, що повинно увійти в історію українського байкарства, а також зайняти відповідне місце і в шкільному навчанні українського мистецького слова.

¹Олекса Запорізький: — Нові байки. Куритиба, 1953 р.

Микола Щербак

Хвилюйте, береги безмір'я

Війна звивалась, хижа й невтоленна,
В пожежі, в куряві, в рудім диму,
Мов над проваллям зігнута гієна
Гарчала в ніч, у сухоребру тьму...

Узяв перо... Про що писати
Ти будеш, Иосипе? Смутна
Стояла, як в тумані, мати
Така одна, така одна.

О, туго матері! О, сльози
У смертоносний день війни,
У день погрози і загрози,
Хто з вас не пам'ята, сини?!

Хто не пригадує, як муку,
Прощання невмолимий час,
І материнську теплу руку,
І сум похилого плеча!

Вихрили образи. О, мово
Видінь, як спалахи заграв!
Всю ніч метався він над словом
І наче літопис писав.

Шляхи двигтіли під вагою
Німецьких кованих коліс,
Тевтон скаженою рукою
Підніс меча — погибіль ніс.

Як за татарщини лихої,
Отари бранців — гук, яса.
Розбійник в дикому розбої
Палив і землю й небеса.

Пали, пали!.. Нехай тоді я
І сам горітиму вогнем,
Мов недомучена надія,
Гірким пропахла полинем.

Немов надія! Вітер віяв.
Тремтіло у руках перо.
Дивився в ніч. Пожежі. Київ.
У крові клекотить Дніпро.

О, Дніпре мій! Бурхливі води!
Ви штормом стрінули біду!
Вставай, розтерзаний народе,
І на тевтона й на орду!

І вже здригалися долини,
І захлинався скоростріл,
Вставали месники Волині,
Підводивсь Кармелюцький Діл.

— Хвилюйте, береги безмір'я!
До нас, знедолені сини!
Гриміло зворами Підгір'я
І ярий гнів Галичини!

. . . .

Вихрили образи! О, мово
Видінь, як спалахи заграв.
Всю ніч метався він над словом
І наче літопис писав.

(Уривок з поеми „Шлях у вічність", присвяченої письменникові Йосипові Позичанюкові, який героїчно загинув у лавах борців за волю України).

Поль Половецький

ОСТАННІЙ З РОДИНИ

Петрусь, найменший в родині, був улюбленою дитиною батьків. Його старший братік, Івасик, був від народження німий. То ж не дивно, що Петрусь становив єдину втіху і надію для мами, тата і дідуся Андрія.

Від третього року життя він став виявляти надзвичайні розумові здібності й зацікавлення усім, що його оточувало. Дивувалися люди, говорячи: що то з нього буде?..

Його татко, Хрисант, побув три роки в німецькому полоні, в час першої світової війни. Працюючи в „бавера", він придивився до життя німецького селянина і способу виховання дітей. Тож одного разу, будучи в місті, він углядів на вітрині дитячі книжечки з малюнками і в нього майнула думка:

— Адже ж німецькі діти мають і конструктори, і книжечки і різні забавки... Чому ж би не купити для Петруся хоч одну з книжечок, так гарно розмальованих?

Довгими осінніми вечорами татко, водячи пальцем по рядках, прочитував Петрусеві віршики, що були в купленій книжечці:

„Поблискують черешеньки
В листі зелененькім,
Черешеньки ваблять очі
Діточкам маленьким.

Яке ж було здивування і радість батьків, коли, після кількох таких читань, Петрусь узяв книжечку в руки і, водячи, так само, як і татко, пальчиком по рядках, переказав без жадної зупинки усього віршика „Поблискують черешеньки". За кілька днів Петрусь так само майстерно переповів „Війну грибів", а згодом — „Гей, ви, дітки чорнобриві", „Волошки" і „Жайворонки".

— Ні, Мотре, — звернувся Хрисант до дружини, — що не говори, а з Петруся буде велика людина!

А Петрусь, огрітий ласкою і пестощами мами, ріс духово й фізично не по днях, а по годинах. Через кілька місяців він умів уже „читати" всю книжечку і про Петруся пішла слава по всьому селі. Почув про це місцевий директор школи Макар Корнійович. Не вірилося йому, старому вчителеві, щоб маленька, трирічна дитина, вміла переказати аж вісімнадцять віршів. То ж він захотів перевірити на власні очі й вуха.

— Добридень, Хрисанте Андрійовичу! — привітався учитель, увіходячи до хати.

— Добридень, Макаре Корнійовичу! Яким чудом?

— Не чудом, а ділом — відповів учитель.

Петрусь, почувши голос незнайомої людини, хутко зліз із печі, став на полу і пильно вдивлявся в незнайомого.

— Так оце той козак, що вміє вже читати? — ласкаво усміхаючись, спитав, підходячи до Петруся, учитель.

— Як тебе звуть?..

— Петрусь.

— А де твоя книжечка?

— Ось!.. — відповів Петрусь, витягаючи її з дучки в запічку, де зберегалися всі його забавки.

— Може б ти прочитав мені щось з неї?

Петрусь, кивнувши в знак згоди головою, хутенько перебіг по лаві до столу і, поклавши книжку на стіл, відкрив першу сторінку.

Поблискують черешеньки
В листі зелененькім.

Учитель, не зводячи очей, мовчки дивився, стежив, як пальчик Петрусів перебігав з рядка на рядок... Потім перевернув аркуш.

— А прочитай оце- — усміхнувся учитель.

Петрусь, не вагаючись, без зупинки „прочитав" другого вірша —

Як задумав боровик
Прездоровий, мов той бик,
На жуків іти війною.

Учитель, не вірячи, як то говориться, сам собі, навмання відкрив нову сторінку, гадаючи, що дитя, втративши послідовність, почне „читати" не те, що написано.

— А прочитай оце! — показує йому пальцем.

Петрусь так само, не роздумуючи, з серйозною міною, водячи пальчиком по рядках, „читав".

В небі жайворонки в'ються,
Заливаються, сміються...

— А прочитай оце! — вигукнув, ледве стримуючись від вибуху сміху радости, Макар Корнійович, показуючи на передостанню сторінку.

Петрусь, так само як перш, водив пальчиком по рядках:

Віє метелиця,
Крутиться мелеться,
Котиться полем у млі.

— Ну, Хрисанте Андрійовичу, маєте велике щастя і утіху! — промовив учитель радісним, піднесеним тоном. — За тридцять п'ять років моєї педагогічної праці я не зустрічав і не читав у книжках нічого подібного. Та це ж чудо природи!.. Майбутній геній!.. Такі діти родяться раз у тисячоліття!

А далі, вийшовши з Хрисантом Андрійовичем на двір і оглянувшись навкруги, тихеньком голосом додав:

— От вам і кажуть нові верховоди, що нема Бога!..

Повертався додому Макар Корнійович під враженням свого першого знайомства з Петрусем. Йдучи стежкою через огороди, що були частинно засіяні житом та пшеницею, він зупинився, поглянув на протилежний бік Сули, весь вкритий ізмарагдовим покривалом, усіяним квітами, і задумався.

— Земле, земле моя рідна!.. Ака ж ти й багата!.. Яка ж ти родюча. А ти, блакитнє, неозоре небо, скільки ти ховаєш в собі зірок, таких як Петрусь, що могли б світити на весь світ!.. Але... — мабуть не ти, бідна селянська дитино, будеш світити... Замісць тебе знайдуться інші, щасливіші, „мандрівні зорі", похитував головою Макар Корнійович і, тяжко зітхнувши, став обдумувати як допомогти і заопікуватися Петрусем.

За кілька днів, Макар Корнійович, будучи в місті, купив Петрусеві з десяток книжечок, конструктора, кубики і розрізну абетку на дебелому папері. Петрусь, радіючи при кожному відвідуванні учителя, змагався з ним, хто скоріше складе кубики, „читав" нові віршики та демонстрував своє уміння вимовляти деякі літери, назву яких він встиг уже запам'ятати.

Як Петрусеві було п'ять років, він навчився вже справді читати і то — значно краще від школярів, що кінчали першу клясу. Слава про Петруся сягнула далеко за межі села. З районового і обласного відділів освіти приїжджали інспектори, щоб ствердити офіційно факт існування надзвичайно обдарованої дитини. Про Петруся всюди говорили й писали.

Так ріс Петрусь аж до кінця 1930 року. Відтоді в його житті настали несподівано, мов грім серед ясного неба, незрозумілі для нього зміни: Макар Корнійович та два інші учителі села, Петрусів татко і ще три селяни одної ночі зникли з села — ГПУ заарештувало їх. В селі ходили чутки, що їх забрали за належність до СВУ. Але доладу ніхто добре не знав. Не знала й Петрусева мама про свого Хрисанта, яка, з трудом добившись до обласного прокурора, щоб дізнатися про долю свого чоловіка, дістала усну, коротку, багатозначну відповідь:

— „Ето вас нє должно інтересирувать".

Ні зі школи, ні з району ніхто більше до Петруся не навідувався. Коли вже татко повернеться? — допитувався не раз Петрусь у мами. І кожного разу він діставав від своєї мами все ту ж утішливу відповідь:

— Ось скоро... скоро прийде тато.

А сама, відвернувшись від дитини, або схилившись до печі, де варилася їжа для Петруся, рукавом своєї сорочки втирала сльози, гіркі материнські сльози.

— Прийде!.. — похитуючи головою, повторювала сама собі в думці Мотря — чи хоч один повернувся?

Настала осінь 1932 року. Петрусеві минуло сім років. Час іти до школи... Але до школи Петрусь не пішов: не було ні взуття, ні одягу, ані довільно хліба в хаті. „Ударні бригади" з наказу влади ходили з списами й ломами з хати в хату, колупали комини, стіни, долівки, шукаючи зерна, і, коли не знаходили, то зі злости забирали до останку, де яка була зернина в коробці, в глечику чи в якійсь торбинці.

В селі Б., як і у всіх селах України, від самих Різдвяних свят почав свої жнива голод. Його костиста рука душила всіх, не питаючи — середняк ти чи бідняк. Першими жертвами голоду були ті, що не змогли приховати в землю або в воду якогось пуда хліба. Не було прихованого і в Мотрі, яка з жахом відчувала наближення страшного, непроханого гостя до своєї хати. Вже від Великого Посту в хаті не було муки й пилини. Вона від довгого недоїдання ледве волочила ноги. Дідусь Андрій почав припухати. Цілковито виснажений німий Івасик, бачучи, що в хаті нема чого їсти, одного дня зник із села. Люди повідали, що він, з торбиною через плече, пішов по кладках через Сулу до сусіднього села і після того його ніхто більше не бачив. Як у воду канув хлопчина! Мотря не забувала й на хвилину останніх слів Хрисанта, при виході з хати в час арешту: — „Бережи Петруся, як зіницю ока!" — Виконуючи заповіт Хрисанта, вона складала пляни, як урятуватися від смерти самій і зберегти Петруся. Вже

(Закінчення на стор. 4-й).

З Літературно-Мист. Клюбу в Дітройті

Останній вечір перед літнім сезоном

Якщо з аспекту програми оцінювати розмірну чисельність авдиторії (поверх 170 осіб) на вечері 23. травня, то можна дійти до висновку, що виступ кількох мистців та й ще хору запевнюють різноманітність і тим має більшу притягаючу силу, ніж вечір з одним чи двома мистцями. Зрештою, кілька недавніх концертів приїзжих сюди мистців високої кляси (Придаткевич, Мінський) залишили і їм і аранжерам (на щастя не Літ.-М. Клюбові) гірке розчарування та могли уґрунтувати в декого, здавалось би, слушну думку, що Дітройт не музикальний і не дорожить своїми талановитими мистцями. — Та в дійсності воно не так. Таж тут і симфонічний концерт української музики відбувся і частіші ніж деінде виступи бандуристів. Дітройт є осідком музик такого формату як проф. Максимович. На нашу скромну думку, українці в Дітройті дуже химерні. Ось і все. Але це вистачає, щоб правління Літ.-Мист. Клюбу довго застановлялось над тим, чи влаштувати концерт напр. Зої Полевської, чи краще не ризикувати. І в цьому велика шкода...

Але вернімось до останнього вечора в Клюбі.

Його доброю і корисною прикметою була різнородність. — Можна було слухати і Дворжака і Бетговена, але теж втішатись народними піснями чи інструментальною музикою легшого жанру, можна було сприйняти поважне „слово про музичну програму" д-ра В. Витвицького, але й відпружити свій ум при виступі знаменитого Гриця Зазулі, чи при непозбавленій веселих ноток конферансьєрці М. Бажанського. Ця конферансьєрка переплітала всі точки програми, нав'язуючи або до осіб, що виступали цього вечора, або до різних подій нашого культурного життя в клюбі і поза клюбом.

Мішаний хор ОДУМ-у виступив із 3-ма піснями: Лети, ти наша пісне, Повій вітре (народна пісня) і Славутича-Китастого: Вчись, юначе, вчись!

Ірина Решетилович, піяністка з іменем, майстерно відіграла прекрасну Соната-Апасіоната Бетговена. Доня Демрей відспівала англійську народну „Травневу пісню" в обробітці амер. композитора Дімс Телора з ніжним, питомим 'їй чуттям, яке було більш зрозуміле для авдиторії в веснянці обр. А. Рудницького і в Степового: О ще не всі вмерли жалі (слова Олеся). Скрипаль В. Вірстюк, що недавно переїхав з Австралії і осів у Дітройті, дебютуючи тут перед українською авдиторією (перед різнонаціональною грав передтим у Інтерн. Інституті), дав їй не тільки вдоволення слухове, але теж радість, що число мистців-українців у нашому місті збільшилося. Не даром радив йому конферансьє Бажанський чимскорше обезпечити руки і згадав скрипку Страдіваріюса.

Велике оживлення і веселість внесли на залю думки Гриця Зазулі (Еко) з приводу загальних зборів Л.-М. Клюбу. „Наш славний музика В. Витвицький тільки говорив, а як треба було йому заграти, то собі вінаймав когось"... Це один уривок з ущерть повного гумором і сатири монологу, виголошеного питомою йому говіркою мистцем живого слова В. Барничем.

Загальні Збори і вибір нових органів Літ.-Мист. Клюбу

„11 імпрез — це наш цьогорічний осяг. Вони вимагали багатьох засідань, ще більше зустрічей поодиноких членів Правління, неабиякого вкладу праці всіх членів проводу", — сказав м. ін. голова М. Бажанський у своєму змістовому звідомленні 23-го травня ц. р. перед півсотнею приявних членів. Усіх плянів не вдалось зреалізувати, і недуга та смерть проф. Пюрка припізнила початок праці і дошкульно відчувалась, поки ресорт імпрезового референта не перейняв д-р В. Витвицький.

Звітодавець висказав особливий жаль, що Клюб не спромігся сплатити ювілейний довг дітройчан мистцеві Е. Козакові ще в цьому сезоні. Реєструючи роботу Клюбу, голова згадав що клюб започаткував з успіхом збірку на кошти похорону Б. Пюрка, зібрав поверх 30 передплат на 2-ий том У. Самчука „Ост", ужив з зібраних на Літ.-Мист. Фонд 30 дол. на допомогу викуплення з друкарні книжки одного з наших поетів, тощо.

Крім додатніх сторінок у діяльності Клюбу можна найти теж недоліки, і їх не поминув голова у своєму звідомленні. — Мистці не спромоглися на те, щоб осонувати свою проф. організацію в Дітройті. Коли ж постав Літ.-Мист. Клюб у сучасній структурі, то дехто різно розуміє його ролю, розтягаючи її від звичайного касина мало-що не до „тресту мозків". Навіть у самому правлінні Клюбу позначились ті розбіжності.

Між Дітройтом і Н. Йорком велика різниця. Там значно більше скупчення творців, відповідне і своє приміщення, кращі матеріяльні спроможності. (Дітройт ще не зовсім виліз з довгу, що тяжить на ньому від Симф. Концерту), і значно численніша фреквенція. І про це теж згадав голова у річному звідомленні. Оптимістичний погляд на майбутню працю, якої нарис він рівночасно представив, як теж з'ясування зичливого відношення громадян до Клюбу, послужило йому доказом, що Л.-М. Клюб стоїть уже міцно на ногах і сповняє та сповнятиме свою місію.

Голова Зборів, А. Мілянич, віддав після того голос для звітування секр. Я. Зубалеві, пізніше фінанс. референтові В. Рижому, а врешті представникові Ради І. Розгонові, який з'ясував вислід контролі і поставив внесення на уділення абсолюторії.

З дискусії і висказаних побажань відзначимо тут тільки запит, поставлений до Правління: чому влаштовано зустріч театрові Гірняка, а поминено театральну трупу з Филаделфії? Голова Бажанський вияснив, що Правління Клюбу мало найкращу волю привітати теж і филаделфійців і поробило до цього заходи, але це не йшло по лінії бажань місцевих організаторів виступу цього театру в Дітройті, тому мистці з Филаделфії неслушно мають жаль до Клюбу. Голова підкреслив ще раз, що Л.-М. Клюб є загально-громадською установою, де є місце для всіх, яких вони поглядів чи переконань не були б (звісно: крім комуністів), і що підхід Правління до всіх справ завжди є з таких, а не з інших позицій.

Після ухвалення знижки членських вкладок з 50 центів на 25 місячно. Номінаційна Комісія представила З. Зборам список осіб, які пропонує до складу органів Клюбу на черговий рік і цю листу схвалено без змін.

Ось вона: Правління: — голова М. Бажанський, заступник Е. Козак, секретар Я. Зубаль, імпрезовий реф. В. Витвицький, пресовий реф. В. Несторович, фінансовий реф. В. Рижий, господарський С. Пюрко, члени: Ю. Кошельняк, М. Карпенко-Криниця, І. Мироненко, А. Ромах. — Рада: С. Луцький, С. Парфанович, А. Мілянич, Р. Крохмалюк, М. Шустакевич, Лідія Король. — Суд Чести: В. Решетилович, В. Цимбалістий, Б. Петріна.

На літо намітив Л.-М. Клюб організацію виїзду до Торонто (Зустріч мистців Канади й Америки), як теж одну чи дві прогульки членів.

В. Несторович.

ОКСАНА А. М. МАРИНЯК

молода українська скрипачка, студентка консерваторії в Монтреалі (Канада), відзначена в 1952 р. другим місцем, а в 1953 р. першим місцем при кінцевих конкурсах монтреальської консерваторії. Найкраща в Америці музична академія „Curtis Institute" у Филаделфії на основі окремої авдиції прийняла Оксану Мариняк на дальші студії з правами повної стипендії у формі безплатного навчання.

У СВІТІ МИХАЙЛА МОРОЗА

(Закінчення зі стор. 3)

його підхід до пейзажу, тобто до природи довкілля, незвичайно смілий, владний, — його підхід до людини (в портреті) — несміливий, обережний, навшпиньках. Мороз — гуманіст. Він виносить людину — понад довкільний світ природи. З того, між іншим, погляду — цікавий і новий у Мороза „Портрет пані Л. К." Він скупіший кольором, незвичайно суцільно скомпонований, виразистий, по-новому експресійний. Глибинна мисль твору особливо рельєфна у великому полотні Мороза „Митрополит Шептицький на молитві" (портрет з пам'яті). Спокійне, пророче обличчя покійного Великого Митрополита, його піднесені молитовно руки, біла, обведена ніжною лінією вишивки скатерть, що міниться мозаїкою срібляно-білих відтінів, молитвослов і хрест, дві невеликі палаючі свічі на столі — і з боку вікно, відкрите надвір, де будиться зелене життя і розвиднюється день. За вікном стає білий світ, а у капличці-келії — сидить Митрополит і молитвою єднає життя, що за вікном, з контемпляцією келії, єднає землю і людей на ній сущих, стадо своє пастирське, — з Богом. Кольори — фіялковий, сизого досвітку, лагідної блідавої вишивки і прозираючої з-під ранкового туману, щойно пробудженої зелені за вікном. Усе разом — одна гармонія. Гармонія — переливности, медіяції — як суті, гармонія півтонів.

Усі це вже вихід з чистого імпресіонізму. Колись Павло Сезанн перейшов імпресіонізм, почавши від незрівняних „Каштанових дерев", де через переміщення площин і життєсвітлі кольори його образ ставав наче тривимірним з кількома плянами вглиб простору, і започаткував новий розділ поімпресіоністичного малярства, яке лягло в основу модернізму. Вінцент Ван Гоґ, що починав теж з імпресіонізму, відійшов від нього та дійшов до йому питомої, незвичайно суґестивної символіки природи, наснаженої якоюсь трагічною екзальтацією. Спершу імпресіоніст, скандинавець Едвард Мунх визволився від декоративности імпресіонізму майже безслідно, творячи свій образ та передаючи найсутніше з нього у найбільш скорочених формах та найскупіших барвах. Врешті знаменитий Енрі де Тулюз Льотрек, в основі імпресіоніст, хоч формально не член французького гурта імпресіоністів, вийшов з непереможних в той час, проте затісних для нього рам імпресіоністичного театру пластичних мистецтв у ескізах і мальованих портретах та композиціях, як ось напр. у „Дамі в червоному", чи „Сальоні при Рю де Мулєн", і дійшов до людської душі та її драматичної глибини. Ближча для нас територіяльно краківська імпресіоністична школа з усіма своїми відхиленнями (Станіславський, Меґофер, Виспянський, Мальчевський), а з нею — її великий побратим, наш Олекса Новаківський, глибоко, з пристрастю усієї символічної настанови осуб'єктивнювали і драматизували клімат імпресіоністичного образу. Мороз іде інакше, не драматизує, не впадає в похмурість символічного, він — дає душі, висловленій в обличчі, відкритій давно ще перед тим, ще античними грецькими майстрами скульптури „Ляокоон", пізніше часто забуваній, а потім знову подаваній у різних висловах, оцій віднайденій душі людини Мороз дає якісь відтіні засвітности, майже контемпляційної, але водночас лірично лагідної, не зовсім відірваної від реального світу, засвітности земної істоти. Шукає гармонії — між світом довкола людини і людиною, що в ньому. І це вже зворотна точка. І наша віра ще дужче кріпшає, що Михайло Мороз, вийшовши від аналітичности і барвної декоративности імпресіонізму, перейшовши ліричність і драматизм своєрідних поімпресіоністичних неосимволістів (назвім їх так для умовности), — сягає до парости синтези, яка мала б вирости у Морозове творче дерево багатих овочів великого пластичного мистецтва.

БІБЛІОҐРАФІЯ

- **Лев Т. Орлигора. Будні нашої епохи.** Трилогія. Українська Видавнича Спілка. Лондон, 1953. Перша частина, том І, ст. 144; том ІІ, ст. 126. Обкладинка роботи Р. Глувка.
- **Петро Карпенко - Криниця. Поеми.** „Прометей", Дітройт, 1954, ст. 48. Обкладинку і дружній шарж автора виконав Едвард Козак.
- **Вадим Лесич. Поезії.** Видавництво „Обнова", Ню Йорк, 1954, ст. 34. Обкладинка роботи Якова Гніздовськогго.

Кінець шкільного року 1953-1954 в Українському Музичному Інституті

Український Музичний Інститут впродовж другого року свого існування розвинувся до поважної і серед українського громадянства популярної музичної установи. Представлені на світлинах школи Укр. Музичного Інституту в Ню Йорку, Филаделфії, Нюарку, Елізабеті, Пассейку, Джерзі Сіті, Клівленді і Честері нараховують сьогодні біля 280 учнів, що студіюють під проводом 33 кваліфікованих українських учителів в клясах фортепіяну, скрипки, сольоспіву, камерної музики, струнного ансамблю, хорового співу, мистецтва слова, гри на бандурі та теоретичних предметів. В наступному шкільному році дирекція Інституту плянує поширити навчання теж на духові інструменти і перевести певну реформу оплат, щоб уможливити навчання музики в Інституті найширшим кругам української молоді.

Відділ У. М. І. в Ню Йорку

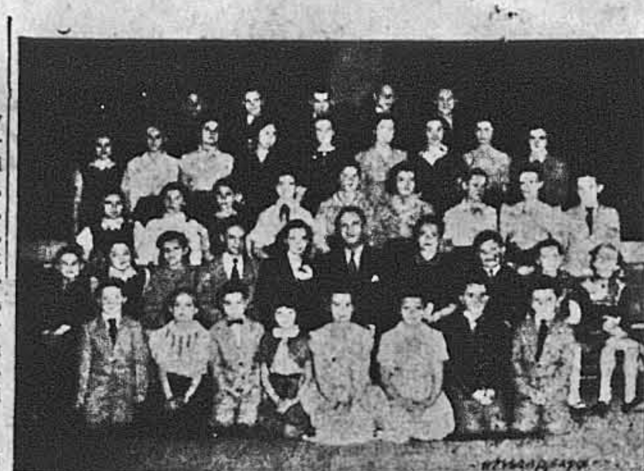

Відділ У. М. І. у Филаделфії

Відділ У. М. І., Нюарк, Пасейк, Елізабет і Джерзі Сіті

Відділ У. М. І. в Клівленді

Відділ У. М. І. в Честер

Пам'ятки українського архітекта в Москві

Ігор Грабар про Івана Зарудного

У 88 ч. органу Міністерства культури СССР „Советская Культура" відомий російський мистецтвознавець, родом із Закарпатської України, Ігор Грабар надрукував цікаву статтю про взаємні впливи Москви на Україну й України на Москву в ділянці архітектури.

Московські впливи на українську архітектуру мали буцімто виявитися в ближче невизначеній Грабарем діяльності московських будівничих Осипа Старцева та Дмитра Аксамітова в Києві і Батурині, прибулих туди на виклик гетьмана Мазепи, і крім того в наявності московських віконних наличників на стінах українських будівель і в застосовуванні псковсько-новгородських цегляних узорів.

Куди активніші й конкретніші були українські впливи на московську архітектуру. Про ці впливи Ігор Грабар пише дослівно так:

„В той час (кінець 17-го століття — бкр.) і в архітектурі Москви позначились уже значні зрушення, прибулі сюди із півдня. Так в московському церковному будівництві установилася багатоповерховість (багатоярусність), яка виступала тут досі тільки як вийняток. Тепер вона цілком перетворила московську архітектуру. Великою, чарівною новиною була поява — замість стародавніх куполів — українських перекрить, т. зв. „бань".

„Мабуть, чи не найважливішим вкладом в русску архітектуру була будівнича діяльність геніяльного українського архітектора Івана Петровича Зарудного, творця видатної пам'ятки московської архітектури початку 18-го віку — так званої Меншікової вежі. В центрі Москви (на перехресті теперішньої вулиці Кірова з бульварною лінією, за будинком пошти) стоїть ця знаменита вежа — пам'ятник архітектури, такий величний і досконалий у своїм виді і формах, що вже люди тогочасної доби вважали її чудом мистецтва.

Петро Перший цінив цю Меншікову вежу так високо, що наказав після її закінчення збудувати докладно за її зразком центральну будівлю своєї нової столиці (собор Петропавлівської кріпости)..."

Крім вежі Меншікова, збудованої Іваном Зарудним, Ігор Грабар згадує ще такі пам'ятки української архітектури в Москві, як палату думного дяка Омеляна Українцева, царського посла до Богдана Хмельницького, будинок т. зв. Малороссійского Пріказа і палати Мазепи, які сьогодні занедбані і використовувані як мешкальні доми.

***

У зв'язку із статтею Ігора Грабаря треба ствердити, що про геніяльного українського архітектора, як він його називає, Івана Петровича Зарудного в Українській Загальній Енциклопедії немає ніже згадки (ні в гасловій частині ні в загальному огляді, поданому в розділі Україна!)

бкр.

ОСТАННІЙ З РОДИНИ

(Закінчення зі стор. 3)

кілька тижнів вагалася, боролася Мотря з думкою про зменшення „ротів" у хаті, а після зникнення Івасика вона твердо рішилася здійснити те, над чим довго вагалася.

— Тату!.. Простіть мене, тату... не маю чого дати їсти...

Дідусь, лежачи на полу, махнув байдуже рукою:

— Знаю... не треба... збережи Петруся...

З потеплінням надворі, Петрусь, стоячи щоденно коло воріт свого двору, спочатку з жахом, а пізніше майже байдуже дивився, як везли вулицею на маленьких візочках померлих з голоду людей, ноги яких волоклися по землі. Кожен раз після проходу такої „похоронної процесії", що складалася з двох людей, (один тяг візка, а другий притримував трупа), він повертався до хати і, притулившись до матері, питав:

— Мамо!.. А ми не помремо?

— Ні, синочку!.. — заспокоювала мама.

Село, колись веселе, співуче, обернулось в домовину: були мертві, були вмираючі і були ті, що так-сяк ще боролися зі смертю.

За кілька днів люди відвезли на візочку дідуся Андрія і звалили в братську могилу. Петрусь ішов за візочком, супроводжуючи дідуся в останню путь, а мама лишилася дома, не було снаги рухатися, бо ж все, все що тільки могла дістати чи вишкрябати, вона лишала для Петруся. Пробувала Мотря підривати кущі бараболі, але — марно! Погода стояла дощова, холодна, не показувався соняшний промінь цілі тижні, земля була розквашена, ніби в глибоку, дощову осінь. Зростання посіяного і посадженого затримувалося на кілька тижнів.

— Ото Бог карає за те, що поруйнували церкви та стали на службу дияволові! — говорили старі люди.

Мотря відчувала, що вона незабаром розпрощається з білим світом і піде на вічний спокій, як сотки, тисячі, мільйони інших людей.

— А Петрусь? — думала вона.

Одного вечора, лягаючи спати, вона звернулася до Петруся:

— Синочку, може я на ранок не проснуся, то ти підеш на хутір, до бабусі Параски. Може вона тебе прийме, приголубить, як узнає, що...

Ще кілька днів боролася Мотря зі смертю, ще кілька днів вона рятувала Петруся, який, з дитячою безпорадністю, бачучи приреченість, не відходив від мами й на хвилину. Він сидів коло неї, гладив рученятами по її голові, по щоках... і, час від часу, вимовляв: мамо!

Мотря відкривала очі і, кожен раз, глянувши на Петруся, закривала знов.

Та нарешті настала хвилина, коли, на Петрусеве „мамо", Мотря не відкрила очей... Петрусь повторив: — Мамо, мамо! — гладячи, як і перш, по голові, по волоссі, притулився ґубами до її лоба і відчув, що тіло холодне. Він довго ще сидів схилившись, нерухомо дивився на маму, аж поки раптом йому здалося, привиділося, що його хочуть схопити за ноги, так само, як дідуся, і вкинути в могилу.

Він почав кричати, тікати з хати, вибіг надвір до сусідів — ніхто не озивається, він на вулицю, прямує до хутора, йому здається, що за ним женуться.

Аж на царині зупинився, оглянувся, нікого нема, не видно. Петрусь прийшов до себе, і, входячи з дороги на стежку, що вела житами на хутір, згадав знов про свою маму.

Іде він мовчки, замислено, рученята його, схожі на цівочки, торкаються вершків жита й пшениці, що починали вже викидати колос. Ось він зіходить знову на дорогу. По обидва боки дороги високі могили. Він не раз ішов і їхав з своїм татом повз ці могили, щоб провідати бабусю Параску. І тоді розповідав йому тато, що ці могили були насипані дуже давно, ще за якихсь шведів.

Петрусь звертає з дороги, бреде житом до могили, зійшов високо-високо, все йому видно, і село, що було вже сховалося за житами, і хату на краю села, де лежить його мама. Сів на могилі в житі. Його маленькі, слабенькі ніжки нагадали йому потребу спочити. Зриває одну житню стеблину, бере в рот зав'язок майбутнього колоска, жує його, ковтає, скривився, в животі нестерпні болі, поглянув на небо, кружляють лелеки над озерцем, що лежить поблизу могили. Жайворонки, то махаючи крильцями, то розправивши їх поземо, спускаючись вниз, то, здіймаючись високо в гору, радісно щебечуть, углядівши перший раз за похмуру весну проміння сонця. Ну точнісінько ж так, як написано в його книжечці!..

І знов Петрусь іде по дорозі, нікого назустріч. Ось він уже підходить до бабусиної хати, застукав у двері. Ніхто не відчиняє, постояв, знов застукав. Бабуся Параска стояла в сінях. Вона чула, крізь щілину в стіні вона бачила...

„Якесь дитинча!" — відповіла вона невістці, яка, як і всі люди в ті дні, наказала нікому не відчиняти дверей і нікого не впускати в хату.

Петрусь відчував нестерпний біль в нутрі. Він постояв-постояв коло дверей та й пішов, перелізши через перелаз, до сусідньої хати Левка Онасенка, ударника-бригадира, бувшого червоного партизана і першого з перших „активістів" на всю сельраду. Він постукав у двері, але, так само, ніхто не відчинив.

Іде кругом хати. Аж затримтів, аж ожив Петрусь, коли углядів, що на вікні в хатині стоять два глечики.

— Напевно з молоком! — подумав.

Адже ж його мамуся завжди ставила на вікно глечики з молоком. Не вагаючись, він взяв шматок цеглини, що лежав на призьбі, ударив ним по шибці і став діставати глечика.

Та в цю ж мить вискочив, мов шалений, Левко з хати, скреготачи зубами ухопив Петруся і кинув на землю.

— Ах ти ж недобиток куркульський!

— Не доводь Господи й Мати Божа, отакий анцихрист! — прошепотіла, хрестятись, бабуся Параска, углядівши у вікно, що зробив Левко з хлоп'ям, яке, очунявши від удару, підняло голівку, сіло на траві і мовчки, перелякано дивилося то на Левка то на двох його парубчаків і третього хлопчака з хуторянського двору, такого самого як і Левко, активіста Івана Макаренка.

— А Левко, бурмочучи собі під ніс лайливі слова, крутився, мов скажений, бігав, дивився на всі боки, ніби він чогось шукав. Потім схопив налигач, що висів на дровах, надів Петрусеві на шию.

— Ведіть за клуню, до болота!.. Візьміть кійки! — крикнув Левко до хлопців.

Бабуся Параска й невістка Ганна вискочили з хати до своєї клуні, пильно стежать.

— Що він робитиме, звірюка?

З сусіднього Тройгубового дворища теж пішли люди до своєї клуні, бо боялися сказати й слово Левкові, не то що перечити його діям.

Підвівши до болота, хлопчаки, за наказом Левка, почали гатити кійками Петруся. Кілька ударів, кілька викриків, і упав Петрусь. Підійшов Левко, взяв за кінець налигача, розкрутив трупика навколо себе і швиргнув його в болото з налигачем. Ніхто з свідків не наважився ніде сказати про це й слово. Ніхто не ризикнув донести про цей страхітний злочин до відому влади. Для чого? Щоб Левко повбивав їх за це вночі так само, як і невідоме їм оте хлоп'я?

Через два дні бабуся Параска, почувши, що її дочка Мотря померла, а Петрусь невідомо де подівся, переживала душевні муки:

— А може ж то й був якраз Петрусь! — говорило її сумління.

Аж через тиждень наважилася вона підійти до Левка, коли він сидів, спочиваючи, на призьбі своєї хати, і стоячи за лісою, тихенько, докірливо проговорила, хитаючи головою:

— Що то ти таки, Левку, вчинив минулого тижня! Бога не боїшся! Та добрий чоловік і собаку пожаліє, а то ж таки людина!

— Людина!.. — регочучи промовив Левко — то не людина, а ворог народу! Його батька Хрисанта розстріляли!

— Ой лишенько! — скрикнула бабуся, — так то був Петрусь? Ні їла, ні пила більше бабуся Параска.

— Окаянна я! Це ж я його вбила, — голосила старенька, рвучи на собі волосся, — та в мене ж був і хлібець і бараболя. Цілий день снувала бабуся по подвір'ї то по хаті, мов неприкаянна, не знаходячи собі місця, і все то молилася, то проклинала себе. Першої ж ночі прийшов до неї Петрусь, вона схопилася, — бачить Петруся, чує його слабенький, благаючий голос.

— Бабусю, дайте хоч крихотку хліба!

І вона дає, простягає руку до Петруся.

— На, їж, синочку.

А далі — на двір, за Петрусем. Але Петруся вже нема; зник, вона знає де він, вона вже прийшла в себе. Поглянувши на небо, по волосожару бачить час, північ. Левко спить, не побачить.

— Ой, окаянна ж я! — заголосила бабуся.

Іде до клуні, відчиняє задні двері, що виходять на болото, йде, озираючись, до болота.

— Отут він... отут мій маленький Петрусь... За отою купиною! Добрила, намацала в темряві кінець налигача, що завис на купині, підняла трупик, взяла на руки, з острахом принесла в клуню, вирила маленьку ямку, і поклала до неї Петруся.

Два роки після того прожила ще бабуся Параска і все їй снилося то ввижалося, що Петрусь гукає під вікном.

— Бабусю, дайте хоч крихотку хліба!..

† Юрій Сірий

УКРАЇНСЬКА КНИГА В КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

(2)

В дійсності ж прилучення Карпатської України до ЧСР, було нічим іншим як окупацією. І визволившись з мадярської неволі, вона попала в неволю новопосталої, здавалось б, модерної, а головно „свободолюбної" республіки, на чолі якої стояв відомий всьому світові гуманість Масарик. Прибравши до рук цю українську частину землі, заселену вбогим економічно населенням, але багату на ліси, мінеральні зложища, лікувальні водні джерела, уряд ЧСреспубліки з б а г н у в, що експлюатація цих багатств можлива тільки тоді, коли він господаритиме там без вмішування місцевого населення, і в тому напрямку повів свою імперіялістичну політику.

Справді, на початках та політика не мала форм експресії. Все робилося нібито згідно з умовами, на яких Карпатська Україна була прилучена. Обіцялося в якнайкоротшому часі перевести її на стан автономної частини ЧСР. Культурне життя, а головно шкільництво, було в руках місцевої провідної верстви населення. Навіть в адміністративне життя, а головно в самоврядування, уряд ЧСР старався явно не втручатися. Мало того — першим губернатором був призначений українець Жатковичь.

Але все це було на початках. Чим далі, тим більше та яскравіше виявлялися правдиві заміри чехо-словацького уряду — опанувати цей край остаточно, а населення його зчехізувати. Почалося з обсаджування чеськими урядовцями крайових установ, як політичного так і культурно-економічного характеру. Кожну таку установу очолював чех, висланий з Праги, чи з іншого міста Чехії. Він же творив і персонал своїх співробітників. Таким чином вже на роки 1925-26 у крайових установах Карпатської України українці виконували хібащо функції замітачів та посланців.

Поступово до чеських рук переходить і економічне життя Карпатської України. На чолі кооператив, фабрик, вироблень і копалень стають чехи. На своє виправдання уряд заявляє, що, мовляв, для проводу в таких інституціях і установах бракує відповідних сил з місцевого населення, хоч в дійсності воно так не було. Нарешті до тих же чеських рук переходить і справа шкільництва.

Та не зважаючи на таку ситуацію, по визволенні цієї землі з-під мадярського гніту, вона з своїм населенням уперто й послідовно перетворюється з Угорської чи Подкарпатської Руси на Карпатську Україну. Правда, тяжкий і тернистий був шлях до того, щоб переважна більшість тодішньої карпатської інтеліґенції „оставила свій глибокий сон" і приєдналася до загальної боротьби за право на українське культурно-національне життя. Це було видно українцям, видно було й чехам. Почалась уперта боротьба на цьому полі. Чеський уряд почав діяти за випробуваним вже з давніх часів принципом: „діли і пануй".

Першим клином, яким чеський уряд спробував розколоти населення Карпатської України, було насадження так званого москвофільства. З особливою ретельністю насаджувано тут московську культуру через школи, церкву, пресу, видавництва й різні установи освітнього характеру. Цілими потоками пачкувалося сюди московських еміґрантів з Праги й приміщувалось як учителів в народніх та середніх школах. С л і д о м за цими аґентами й помічниками чехізаторів попливли й „чеські корони" для заохочення.

Другим клином в цьому характері було штучне насаджування так званого „православія", а по суті московської церковности, чужої карпатському народові. Боротьба на цьому ґрунті мала часто драматичний характер.

Коли й ці засоби не дали бажаних наслідків, чеський уряд почав одверто чехізувати населення через утворення не тільки утраквістичних а то й чисто чеських шкіл. Не кажу про такі міста, як Ужгород, Мукачів, Берегово, Севлюш, Хуст і ін., де одна за одною виростали чеські народні та середні школи, — навіть в кожному більшому селі, де був урядником хоч один чех, відкривались чеські школи. Все це робилося нібито для дітей чеських урядовців. В конкуренції з місцевими народними школами чеські школи давали своїм учням різні вигоди — безплатні підручники і приладдя до писання та безплатні сніданки, що було особливо привабливим для дітей збіднілого населення. Такі школи, щоб успішніше чехізувати дітей, розбудовували в себе великі бібліотеки виключно з чеських книжок. Та чи не найбільшою зброєю в гальмуванні праці на полі народної просвіти були так звані мовне й правописне питання. Вже в перших роках панування на Карпатській Україні державне міністерство народної освіти ЧСР ухвалило, що навчання в школах має провадитися в мові „руській", яку творці тої постанови — чеські москвофіли та москалі, аґенти чеського уряду — розуміли, як мову московську. Щодо правопису, то законом затверджено для вживання в школах так з в а н и й етимологічний правопис з усіма тими ѣ, ъ, о з дашком і т.д., які вже вилучено навіть в московських підручниках в Росії. Вже з самого початку на Карпатській Україні постав „язиковий хаос", який всіма силами підтримував чеський уряд.

ІЗ КОНҐРЕСУ МІЖНАРОДНОЇ ЖІНОЧОЇ РАДИ

(Репортаж з Гельсінок)

Дощова погода привітала закордонних делеґаток, що звідусіль наплили до Гельсінок. Від того не розяснилось понуре фінське місто, зі своїм сірим небом. Та мешканці Гельсінок старались усіми силами затерти це враження. Привітні і ввічливі, вони давали всяку можливу допомогу, всякі інформації, що їх делеґатки потребували.

Дня 9. червня перед полуднем прийняв нас американський амбасадор. Ціла американська делеґація (у складі 20 осіб) почула від нього виклад про Фінляндію — її історію, воєнні переходи і теперішню ситуацію. Цікавих він інформував докладніше. Невеличкою перекускою закінчилось це „інформаційне" прийняття.

Того самого дня ввечері зібрались усі в урочисто освітленій залі університету. Хоч наради розпочались уже вранці, проте відкриття конґресу було аж увечері. За столом на підвищенні — *президія конґресу*. Пізнаю між ними голову Міжнародної Жіночої Ради, д-р Жанну Едер, з якою познайомилась торік у Ню Йорку і милу М. Борг-Сундман, голову Фінської Національної Ради, що привітала мене вчора, як господиня конґресу. Решта мені незнайомі. Є й чоловіки, представники уряду.

Оркестра, що складалась із жінок-музикантoк із сивоголовою диригенткою, заграла якийсь марш. По закінченні музичної точки розпочалась програма.

Господиня конґресу викликує голов делеґацій. Проходять старші й молодші жінки, здебільшого з академічними титулами. Найбільше заступлена Европа, але є й представниці азійських країн і Південної Америки. Канадійська й американська делеґації дуже численні.

Потім промовляє міністер освіти Фінляндії Й. Віролайнен. Кількома словами він характеризує Фінляндію як країну озер, спортовців та великого музики Сібеліюса. Пригадує при цьому, що Фінляндія одна з перших европейських країн дала жінкам право голосування і що тепер на 200 членів парляменту є 30 жінок. В уряді тепер є дві жінки-міністри.

Рівнож вітає конґрес посадник столиці. Він гордий, що вперше відбувається у цьому місті конґрес Міжнародної Жіночої Ради. Місто Гельсінки зуміє оцінити це вирізнення і сподіється, що конґрес пройде успішно в його мурах.

Суттєве значення для конґресу мала промова президентки МЖР д-р Жанни Едер. Ця промова надає зміст конґресові, що устійнений заздалегідь. І тому до неї прислухались, щоб держатись її напрямних у дальших нарадах.

Найбільшою проблемою сучасности — це страх, сказала вона. Цей страх перед можливими перемінами відчувають однаково примітивні, як і краще розвинені народи. А найбільшим страхом, що заважує на людстві — це страх перед атомовою бомбою. Розбиття атому — це великий винахід і може принести людству велитенські користі. Та факт, що його використано вперше на війні, надає йому цієї зловіщої сили, на звук якої тремтить кожне серце. А на цьому конґресі слід нам вглибитись у можливості, які несе нам атомова доба. Без упередження й страху треба глянути в вічі всім її небезпекам, а водночас усім благодатям. Страх — поганий дорадник. І коли не поборемо його на протязі атомової доби — не опануємо її ніколи.

Фінським національним гимном закінчилось це свято.

А на другий день знов наради. У великому будинку комерційного університету працюють комісії. Рано, перед нарадами, сходяться голови й секретарки комісій у бюрі президентки, щоб передати вчорашні висновки з нарад і дискусій.

Дня 10. червня пополудні ми запрошені на чай до дружини президента п. Алі Пасіківі. Це відбувається у літній палаті, де є теж невелика заля прийнять. Пані президентова, привітавши кожну делеґатку, приєднувалась потім до різних груп. Одіта у скромну чорну сукню, вона відзначалась шляхетною поставою. Коли мене представлено їй і голова американської делеґації підкреслила, що я українка, п. Пасіківі заговорила до мене російською мовою, перепрошуючи, що української мови не знає. Про Україну, її гарну природу і її багатства вона багато чула. Я відповідала їй українською мовою.

Це перші враження з офіційних і товариських імпрез конґресу. Розговірною мовою на конґресі — англійська і французька, а на комісіях говорять часто по-німецьки. Та в кулуарах чути різні мови, якими порозуміваються делеґатки між собою.

Перед нами ще дальші зустрічі: віче для жіноцтва Гельсінок, гостини в приватних фінських домах, концерт музики Сібеліюса, вечір фінських народних танків під голим небом та прийняття в американській амбасаді. Аж лячно стає, як те все вмістити. Бо наради комісій ідуть своїм ходом і вимагають напруженої уваги. Тому про них окремо.

Олена Лотоцька.

Сильвія Височанська

молода учителька в Милбурн Гай Скул (Ню Джерзі), що вже має два академічні ступені, дістала стипендію на літні курси 1954 року в Ренселер Політехнічнім Інституті. Стипендію призначила Дженерел Електрик. Родина Височанських є членами У. Н. Союзу.

● **Гаролд Вилсон,** колишній голова англійського департаменту державної торгівлі, прилетів до Москви, щоб „обговорити загальні можливості торговельних взаємин між Сходом і Заходом". Туга англійців за торгівлею закриває перед ними всі небезпеки, що грозять від комунізму.

● **Відома виховниця Марґарет С. Левісон** згинула в автовій катастрофі за кілька хвилин після того, як з її авта висів бувший демократичний кандидат на президента Адлей Стівенсон. Катастрофа відбулася недалеко Скенандоа в стейті Ню Йорк.

І. Поритко.

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ

По другій світовій війні опинилась значна скількість українських воєнних інвалідів на чужині. Українське громадянство спершу було зовсім неспроможне опікуватися ними, та рухливіші одиниці, головно зпоміж колишніх військовиків, при дуже активній участі сотн. мих. Ліщинського організують на терені Німеччини Союз Українських Воєнних Інвалідів (СУВІ). Переведено реєстрацію ок. 600 інвалідів з першої, а головно з другої світ. війни.

Але СУВІ не могло серед скитальців, які самі потребували помочі, зібрати д о с т а т н і х фондів на заспокоєння найпекучіших потреб найбільше нещасних спосеред нещасних наших людей на скитанні. З давньою українською іміґрацією в ЗДА й Канаді не було ще зв'язку та й по наладнанні такого, допомога українським воєнним інвалідам до 1953 р. була тільки доривочна. Щойно в 1953 р. українські комбатантські організації організують в Канаді під патронатом КУК а в ЗДА з порозумінні із центральними установами (УККА і ЗУАДК) загальну збіркову акцію, яку переведено в часі від жовтня до грудня м.р.

Оформлена при ОбВУА Суспільна Служба Комбатантів, зложена з представників ОбВУА і Б-ва бВ І УД, займається сталою організацією матеріяльної допомоги українським воєнним інвалідам та немічним кол. українським військовикам. З призбираних фондів серед українського громадянства в ЗДА Суспільна Служба Комбатантів намагається постійно допомагати тяжче пошкодженим інвалідам чи немічним самітним кол. українським військовикам в краях Північної й Південної Америки (за винятком Канади) а дві треті зібраних фондів пересилає до розподілу Союзові Українських Воєнних Інвалідів (СУВІ) в Німеччині та Австрії. В 1953 р. зібрано $8,885.00 з чого досі роздано $3,340 в Европі а в ЗДА $115.00, додатково переказано СУВІ $2,000 так, що по відтягненні коштів витрат переведення збірки в квоті $499.00 — до розпорядимости остало ще $2,931.00.

В склад ділової Управи Суспільної Служби тепер входять від ОбВУА Дмитро Гонта, Іван Поритко й Іван Одежинський та від Б-ва бВ І УД інж. Михайло Ліщинський й Іван Скра.

Суспільна Служба Комбатантів намагається зосередити всю збіркову акцію в ЗДА, як теж дбає про координацію розподілу допомоги в Европі, бо тільки тоді буде вона справедливою й доцільною.

Український нарід склав й далі складає на вівтарі Волі великі жертви. Події й час вирівняли із землею могили наших героїв-вояків. Недавня жива дійсність переходить вже до історії, стає тільки спомином, геройською леґендою. Але є одиниці серед нас, сотні одиниць, для яких минулі дні не будуть ніколи світляною леґендою, бо для них дійсність „вчора" нерозлучно зв'язана з дійсностю „сьогодні". Це українські воєнні інваліди. Вони, враз із Тими, що в могилах, творили цю леґенду Чину, а жертвою своїх терпінь і пролитої крови зробили її яснішою зір. Поляглі герої сплять тихим сном, не потребують від нас уже ніякої допомоги, але ті, що залишилися каліками, мусять доживати своїх днів серед важких фізичних й духових терпінь на чужині — свою молодість, своє здоров'я зложили на жертвеннику Батьківщини, усе те, що людина має найціннішого, без вагання жертвували нації.

Хто ж має дбати-піклуватися цими нашими героями-мучениками? Вони самі не в силі працювати на себе, бо сила їх остала на полі бою. У державних народів держава має обов'язок забезпечити долю своїх інвалідів й держава це робить. А в нас цей обов'язок за українським зорганізованим громадянством.

Суспільна Служба Комбатантів й в біжучому році буде продовжувати свою благородну працю допомоги нашим кол. військовикам, а українське громадянство цю працю живо піддержить. Загальна збірка на фонд допомоги українським воєнним інвалідам та немічним кол. військовикам буде переведена й в цім році в місяці листопаді.

І. П.

ТРЕТІ РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБ'ЄДНАННЯ ПРИХИЛЬНИКІВ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ

В дні 29 травня 1954 р. відбулися в Ню Йорку Треті Річні Загальні Збори Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України. В зборах прияли участь делеґати від 6-ох Відділів Об'єднання. В програм Зборів, крім звітної і організаційної частин, інж. Василь Потішко виголосив доповідь на тему: „Десять років визвольної боротьби в Україні під керівництвом УГВР."

Від УКК вітав Збори б. міністер Карпатської України п. Юліян Ревай.

Зборами проводила Президія в складі: проф. Лев Шанковський (Филаделфія), Михайло Галько (Пассаік), Михайло Андренюк (Нюарк).

За уступаючу Управу звітували: Осип Труш (голова), — Евген Стахів (секретар), Ярослав Клим (фін. референт). За Контрольну Комісію склав звіт інж. Омелян Лоґуш.

У звітній частині стверджено: минулий рік був роком дальшого ідейного і організаційного поширення Об'єднання. ОПВВУ ставило собі основною метою проповідування ідей українського визвольного руху, що веде боротьбу на рідних землях та вивчення проблем сучасної України і тих процесів, що там проходять. З цією метою заходами Об'єднання були влаштовувані доповіді в таких осередках: Ню Йорк, Нюарк, Филаделфія, Шикаґо, Боффало, а також Торонто, Вінніпеґ і Сант Кетерінс в Канаді. Доповідачами були: пп. Василь Барка, Роман Галібей, Всеволод Голуб Сергій Голубничий, Омелян Лоґуш, Зенон Матла, Василь Потішко, Ярослав Прокоп, Евген Стахів, Ярослав Пришляк, Лев Шанковський, Юрій Шерех, Павло Турула і Юрій Дивнич.

В доповіді і дискусії посвячено багато часу і уваги обговоренню сучасного політичного стану в Україні і останнім подіям на еміґрації.

Збори з почуттям подиву і гордости ствердили, що не зважаючи на виняткова твердий і жорстокий російсько-большевицький режим, рух спротиву в Україні продовжується в рядах УПА під керівництвом УГВР. В боротьбі з російсько-большевицьким імперіялізмом український народ виявляє найбільшу серед усіх поневолених Росією народів активність і моральну та фізичну дисциплінованість у боротьбі. В результаті український народ є на сьогодні передовим носієм ідеї політичної волі народів СССР та є основною пробоєвою силою в боротьбі за ці ідеали.

Така політична позиція українського народу на терені СССР повинна б логічно забезпечити належну увагу і позитивне ставлення до українського політичного питання серед вільних народів світу. Послідовно й українській політичній еміґрації в світі належала б аналогічно до відносин у СССР передова позиція у великому фронті боротьби проти російсько-большевицького імперіялізму.

З жалем Збори ствердили, що не зважаючи на політичну активність і жертвенну боротьбу українського народу в СССР, вільні народи Західнього Світу, а особливо передові його сили не мають належного зрозуміння для української державно-політичної проблеми так як і не мають належного співчуття ані признання для народу, що бореться.

Збори однак оцінили, що в оперті в першу чергу на сучасну визвольну боротьбу в Україні можна зацікавити політичні сили вільного світу і здобути їхнє позитивне ставлення до питання державної самостійности України.

Не заступаючи жадних групових інтересів, Об'єднання змагає до змобілізування якнайбільшого гурта людей доброї волі, що захотіли б вести громадську і політичну акцію в користь українській визвольній справі.

Керуючись такими ціллями, Об'єднання у своїй практичній діяльності виявило досі найбільшу толерантність до всіх політичних середовищ і віддавало свій форум для вільної дискусії і виміни думки. Ці методи праці оправдали себе і Об'єднання буде дотримуватися їх і в будучому.

До нової Головної Управи ОПВВУ вибрано: голова Осип Труш, члени Управи: інж. Омелян Лоґуш, Евген Стахів, Ярослав Клим, д-р Мирослав Прокоп, інж. Зенон Салій, інж. Роман Галібей, Григорій Бакуменко, Михайло Галько, інж. Юрій Цвіль і Іван Різник.

Контрольна Комісія: інж. Василь Потішко, Степан Глют, Михайло Андреюк, Юрій Лопатинський, проф. Тарас Чужак.

Товариський Суд: д-р Лев Бемко, Мирослав Леськів, інж. Юрій Артимишин, Дмитро Баглай і Теодор Тарахівський.

Збори закінчилися Товариським Вечором.

-еск.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — — це сила!

З концертової залі

Виступ О. Павлової на концерті в Маямі

Заповіджений давніш у „Свободі" виступ нашої співачки-солістки, сопрано п. Ольги Павлової відбувся дня 28 травня на естраді амфітеатру „Бейфронт-парку" в Маямі. Оце перший раз в історії міста Маямі, не рахуючи дуже скромних виступів українців в міжнародних фестивалях, загомоніла українська пісня перед американським громадянством.

Пані Павлова виступила на окремому концерті в супроводі оркестри під керівництвом капельмайстра п. Цезара Ля Моніки, який був присвячений „Дню Поминків" („Меморіял Дей"). Концерт влаштувала управа міста Маямі.

В програму концерту О. Павлової входили:

1. Сільська честь" (Cavaleria rusticana") "voi lo sapete o mamma" з опери П. Маскані.
2. В'язанка українських народних пісень ("Ukrainian medley," "Victor Herbert medley."
3. „Царевич", вибір мельодій з оперети Е. Кальмана.
4. Американський Національний гимн.

Варто згадати, що дириґент, захоплений українськими піснями, сам згармонізував, чи пак доробив музику до в'язанки пісень для оркестри.

Ольга Павлова

На тлі оркестри, сильно у високих тонах і ніжно у піянах та піяніссімах звучав голос нашої співачки. П. Павлова співала вимки з опер у вечірньому строї, а в'язанку пісень і американський гимн в українському народньому, чим заманіфестувала своє походження і виконані нею пісні. Найбільшою атракцією того вечора були таки наші чарівні пісні, які з такою любов'ю і чуттям виконала наша співачка. Доказом захоплення і признання були грімкі оплески публіки. З великою насолодою слухали пісень наші громадяни, які мабуть на хвилину забули про свої буденні турботи і на крилах думки линули у вишневі садки, на ясні зорі, тихі води ..

Після концерту багато присутніх американців складали ґратуляції нашій співачці.

Своїм виступом в Маямі п. Павлова перша ввела на естраду українську пісню. — За це належиться їй признання і щире спасибіг від нашої громади. — Наша співачка прибула до Маямі на постійне поселення. Вона дальше багато часу присвячує вокальному мистецтву, вивчаючи опери на університеті в Маямі. Після свого прибуття вона зразу включилась в наше громадське життя. Щиро вітаємо її серед нашої громади і бажаємо найкращих успіхів на майбутнє.

Б. О-к.

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

З советського побуту

Мотоцикл з ґальошею

Ця історія наробила багато шелесту в Саяті.

А все сталося через мотоцикл з ґальошею, що його на свою біду купив товариш Чулієв. Купив він його за готівку в райспоживспілці і п'ять днів їздив на ньому, не порушуючи правил вуличного руху, не перевищуючи дозволеної швидкости і користуючись, як то годиться, і сиґналом і гамівцем.

Біда сталася несподівано. Власникові зеленого мотоциклу з ґальошею позаздрив секретар сільради Сахатов, який доводиться рідним братом самому голові райспоживспілки тов. Сахатову. Давно мріяв Сахатов про мотоцикл з ґальошею. Йому потрібен був мотоцикл саме з ґальошею.

Заздрість — страшна річ. Вона гризла душу Сахатова. Вона не давала йому спокою, ні вночі, аж зрештою вирвалася назовні.

Заздрісник зажадав від брата, щоб той забрав мотоцикла у Чулієва і продав йому. Брат відповів братові:

— Не турбуйся. Все в моїх руках. Хто сильніший за мене в усьому Саяті? Ніхто!

Незабаром після цього продавець склепу, на наказ Сахатова, пішов з пачкою грошей до Чулієва. До цієї дразливої справи приступив він обережно, здалеку.

— Чи не нарікаєте на мотоцикл? — запитав він Чулієва, прийнявши від господаря дому гостинно запропоновану шклянку чаю... — Дороги в нас погані, чого доброго, зламатися може машина...

— Мотоцикл добрий, не нарікаю! — весело відповів довірливий покупець, зворушений увагою торговельних працівників.

— Добрий мотоцикл? Помиляєтесь! Це — дуже поганий мотоцикл.

— А мені він подобається.

— А чи не могли б ви його, той... — продавець похлинувся гарячим чаєм і закашлявся.

— Покатати вас на моєму мотоциклі? — озвався Чулієв.

— Ні, продати його...

У кімнаті, де відбувалася розмова, надовго запанувала тиша. Ці слова Чулієв спочатку взяв був за жарт, але незабаром мусів переконатися, що намір працівника райспоживспілки — найсерйозніший.

— Продавати покищо не збираюся, — рішуче заявив Чулієв. — Мотоцикл мені подобається.

— Поганий мотоцикл. І я вже гроші вам приніс. Ось, візьміть...

Чулієв категорично відмовився від цієї пропозиції. Не взяв він гроші навіть і тоді, коли довідався про грізний наказ голови райспоживспілки.

Чотири рази приходили до нього то з улесливими умовляннями, то з погрозами працівники споживспілки і чотири рази відходили з порожніми руками.

Чулієв звернувся до Сахатова з просьбою вияснити йому причину зазіхань на його мотоцикл, але той нічого вияснювати не став.

— У баранячий ріг зігну, якщо не зречешся мотоцикла, — загрозив він. — Зрозумів? Хто сильніший за мене в усьому Саяті? Ніхто!

З усього було видно, що наполегливий кооператор відчував за собою якусь силу, розраховував на чиюсь підтримку. І справді — в скорому часі прихильники Сахатова виступили на сцену.

На нахабну поведінку Сахатова Чулієв поскаржився заступникові голови виконкому районової ради. У відповідь на це прийшло розпорядження залишити мотоцикл у його законного власника.

А наступного дня, підтриманий головою райвиконкому Рустемовим, принциповий у своїх діях Сахатов поновив наступ.

Дріб'язкова історія з мотоциклом виросла на велике діло, яким „зацікавились" місцеві органи влади. До бідолашного мотоцикліста з вимогою повернути мотоцикл з'явилася міліція. За першим міліціонером прийшов другий, потім третій.

Не почуваючи за собою ніякої провини, Чулієв тримався твердо. Одначе сили були далеко нерівні.

Аж коли до Чулієва вступив сам начальник районового відділу міліції Дурдиєв і слово в слово повторив погрозу Сахатова „зігнути" в баранячий ріг", Чулієв скапітулював.

Під тиском погроз він зрікся злощасного мотоцикла. Прийшов зі склепу продавець і виложив на стіл гроші. Чоч-не-хоч, бери...

Так продали і знову „купили" саятські кооператори зелений мотоцикл з ґальошею.

П. Карпов,

(„Ізвєстія", 27 травня, 1954 р.)

Спорт

ТРИЗУБ ГРОМИТЬ 5:0 І АВАНСУЄ!

Торонто. — Команда УСТ Тризуб розгромила рахунком 5:0 воріт чільну команду І. Е. КЕНЕДІЄНС, яка щонедавно збланкувала б. чемпіона Н. Ліги СТ. УКРАЇНА 3:0. Розбитий на матчі з ОЛСТЕР — чільний футболіст нашої еміґрації Олександер Скоцень, спрепарував гідний реванж відплати сильній команді КЕНЕДІЄНС за прогру СТ. УКРАЇНА та відтворив велику конструктивну гру Тризуба в напрямі успіху 5:0. Олстер 3:3 і Гунґаріян 1:1 поставили українську команду ТРИЗУБ на заслужений аванс в табелі першенств, друге місце з Олстер Юнайтед по 7 точок. Гунґарія задержує лідерство маючи на 6 гор — 8 точок. Тризуб виступив без Кузьменка (зломив руку), Пів-гра 0:0, коли Ґалаґер перестрілив признаний для Кенедієнс мет карний.

Ворота для Тризуба в зустрічі з Кенедієнс добули: Скоцень II — 2, Тріскан 1, Дмитрук 1, і Санчіч 1 (який перейшов до Тризуба з Італії).

Б. Прудиус.

НОВІ ІМІҐРАНТИ

НОВІ ІМІҐРАНТИ ДАЛЬШЕ ПРИБУВАЮТЬ

У місяці травні 1954 р. прибули до ЗДА на завірення ЗУАДКомітету — „З-ц" — слідуючі особи:

Розладовський Григорій; Швед Маріян і Софія; Чупка Людмила, Мирослава, Анна; Гланко Микола і Євгенія; Сереїв Василь і Софія, Марія, Ольга, Катерина та Грабів Анна; Метулинський Віталій, Надія, Євген; Яворський Володимир, Віра, Тарас; Касіян Гриць і Володимир; Шкрьоба Михайло, Ліза і Михайло; Сухий Микола, Юлія, Микола, Марія, Ярослав, Тарас; Свищ Олександер з дружиною і сином; Штокало Володимир і Юстина; Бартків Іван, Марія, Микола, Марія; Гуртовий Панас з дружиною; Ківйор А. з дружиною; Прохоренко Прокіп, Євгенія, Володимир, Татяна; Сосура Яків, і Пелагія; Сиванич Іван, Анна, Марія і Михайло; Абрамінко, Виктор, Розалія і Виктор; Куниця, Сергій і Валя; Масний Іван; Розум Гр., Ліза, Маргарета, Петро; Пушкарев, Петро і Павлина; Ткач Павло і Люба; Санутин Петро; Чапко Іван, Варка, Володимир, Стефан; Джуринець Микола; Тихоліс Дмитро; Журик Атаназій з дружиною.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — В-во св. Володимира відд. 105, повідомляє своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 20-го червня, о год. 3-ій попол., в Народному Домі при 2051 Rowan St. Будуть звіти урядників, контрольної комісії і делеґата Конвенції УНС, Стефана Слободяна. Тому, що є багато важних справ до полагодження і буде роздача чеків-дивіденд, проситься членів взяти участь. — В. Посполита, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Т-во „Жидачів" відд. 393, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20. червня, о год. 3-ій попол., в залі У. Н. Дому, 140-142 2-га Евню. Проситься всіх членів прийти обов'язково. Буде звіт делеґата з Конвенції УНС. Проситься членів платити вкладки до Союзу за місяці липень і серпень бо зборів в цих 2. місяцях не буде. — І. Дубик, предс.; М. Литвин, фін. секр.; Є. Баланда, кас.; З. Серафин, рек. секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Т-во ім. Т. Шевченка відд. 42, повідомляє своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 20. червня, о год. 2-ій попол., в У. Н. Домі при 237 Говп Евню. На зборах буде звіт наших Делеґатів з 23-ої конвенції УНС, звіт Делеґатів з Річних загальних зборів Відд. УКК в Пасейку, й звіт з пікніку. Просимо тих членів, що ще не розрахувалися за білети, обов'язково розрахуватися в неділю на зборах. Члени, що залягають з член. вкладками повинні їх вирівняти, бо будуть суспендовані. Також буде видача дивіденд і їх кожний мусить забрати особисто. Приведіть зі собою нових членів, щоби їх вписати в члени УНСоюзу. — П. Ґулька, предс.; П. Головачук, фін. секр. В. Новацький, кас.; В. Марущак, рек. секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Б-во св. Димитрія, відд. 288, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 20-го червня, зараз по Сл. Божій в укр. залі. Проситься членів явитись на збори, делеґати звітуватимуть з нарад Конвенції. Також буде роздача дивіденд. — Уряд.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. — Т-во ім. Б. Хмельницького, відд. 245, повідомляє всіх своїх членів, що в неділю, 20-го червня, о год. 2:30 попол., в залі Укр. Правосл. Парафії при 824 Adeline St., відбудуться ширші сходини членів. В програмі: роздача дивіденди, звіт делеґата п. Й. Сабата про перебіг 23-ої Конвенції УНС. Проситься усіх членів точно і громадно прибути. — М. Скоропад, предс.; Й. Сабат, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Т-во Чорноморська Січ, відд. 14, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в понеділок, 21-го червня, в год. 8. веч., в Січовім Домі при 508 — 18 Евню. Проситься всіх членів явитись на зборах, щоб роздати чеки дивіденди, та буде звіт з конвенційних нарад. — М. Басараб, предс.; М. Демків, кас.; М. П. Отрок, секр.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ

✝

В глибокому смутку ділимось з Ріднею, Приятелями і Знайомими вісткою, що дня 14-го червня 1954 р., о год. 12:00 (вполудне) у Филаделфії упокоївся в Бозі на 79 році свойого трудолюбивого життя по короткій а важкій недузі Наш Найдорожчий Батько і Дідусь

Бл. п. АНТІН ПУШКАР

б. управитель народніх шкіл, учитель в школі ім. М. Шашкевича в Перемишлі, довголітній голова учительської громади „Взаїмна Поміч", член управи „Рідної Школи", „Просвіти" й інш.

Парастаси будуть відправлені в похоронному заведенні М. Насевича при вулиці 801 N. Franklin в п'ятницю, 18-го червня 1954 р., о год. 8-ій вечора.

Похорони почнуться в суботу, дня 19-го червня 1954, о год. 9-ій рано співаною Службою Божою в катедральному Храмі Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, після чого тлінні останки будуть перевезені на місце вічного спочинку на цвинтарі у Факс Чейзі.

Горем прибиті
ЛЕВ, СТЕФАНІЯ, ВОЛОДИМИР, ГАЛЯ, діти. Синові, З'яті і внуки.

ТАРЗАН, ч. 3293. Слово ость роги

"WE MUST SEE MORE OF EACH OTHER, TARZAN," EROT SAID SMOOTHLY. "I SHALL ARRANGE A GRAND HUNT. YOU MUST BE MY GUEST OF HONOR."

"WHEN ARRANGEMENTS ARE COMPLETE," HE CONTINUED, "I WILL LET YOU KNOW THE DAY OF THE HUNT, AND NOW GOOD-BYE AND GOOD LUCK!"

"ACCORDING TO NEMONE," TARZAN COMMENTED, "EROT HAS SUDDENLY DECIDED TO LIKE ME. I WONDER WHY?"

"REGARDLESS OF WHAT HE TOLD NEMONE GEMNON OBSERVED THOUGHTFULLY, "EROT HATES YOU. SO DOES TOMOS. THEY PLAN TO KILL YOU, TARZAN. BEWARE!"

— Ми мусимо частіше бачитися, Тарзане, — улесливо сказав Ерот. — Я влаштую великі лови. Ви мусите бути моїм почесним гостем.

— Коли приготування будуть закінчені, — продовжував він, — я поінформую вас про день ловів, а тепер до побачення і гаразд.

— Згідно з словами Немони, — пояснив Тарзан, — Ерот нагло вирішив сподобатися мені. Я цікавий, чому?

— Без огляду на те, що він сказав Немоні, — завважив поважно Гемнон, — Ерот вас ненавидить. Також і Томос. Вони плянують вбити вас, Тарзане. Стережіться!